

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA



Bakalářská práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd



Bakalářská práce

Adéla Buráňová

Etický kodex a jeho význam v učitelské profesi

Code of Ethics and its importance in the teaching profession

Čestné Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím citovaných zdrojů, pramenů a literatury, se kterými jsem při práci pracovala.

V Olomouci dne 17. 4. 2024

.....

Adéla Buráňová

Poděkování

V první řadě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé práce panu Mgr. Tomáši Hubálkovi, Ph.D. za odborné vedení, připomínky, konzultace a veškerou pomoc, kterou mi při psaní této práce poskytl. Poděkování patří rovněž Tereze Šebkové za psychickou podporu.

Anotace

Jméno a příjmení:	Adéla Buráňová
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Etický kodex a jeho význam v učitelské profesi
Název v angličtině:	Code of Ethics and its importance in the teaching profession
Anotace práce:	Bakalářská práce se věnuje etickým kodexům učitelů, přičemž hlavní důraz je kladen na analýzu kodexů z anglicky mluvících zemí. Součástí práce je také komparativní rozbor jednotlivých aspektů těchto kodexů.
Klíčová slova:	Etika, morálka, kodex, etický kodex, učitel, pedagogický pracovník, profesní etika, učitelská profese
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis is focused on the ethical codes of teachers, with a primary emphasis on analyzing codes from English-speaking countries. The work also includes a comparative analysis of individual aspects of these codes.
Klíčová slova v angličtině:	Ethics, morality, code, ethical code, teacher, educational worker, professional ethics, teaching profession.
Přílohy vázané v práci:	4
Rozsah práce:	56
Jazyk práce:	Český jazyk

Obsah

Anotace.....	5
Úvod.....	7
1. Základní pojmy – etika, morálka, kodex, etický kodex	8
1.1 Etika a morálka.....	8
1.2 Aplikovaná etika.....	9
1.3 Kodex, Etický kodex	11
2. Učitel, pedagogický pracovník, profese, učitelské profese, profesní etika	13
2.1 Učitel, pedagogický pracovník a profesní etika	13
2.2 Profese	14
2.3 Učitelská profese	15
2.4 Profesní etika	15
3. Etické kodexy v zahraničí	18
3.1 Code of Ethics for Educators in USA.....	19
3.2 Professional ethics education and law for Canadian teachers	21
3.3 Code of Ethics in United Kingdom	24
3.4 Code of Professional Conduct Ireland.....	27
3.5 Australian Professional Standards for Teachers	32
4. Systematické shrnutí	38
5. Komparativní analýza etických kodexů ve vzdělávání	46
5.1 Úvod do srovnávací analýzy	46
5.2 Přehled základních problémových oblastí.....	46
5.3 Zhodnocení kodexu ve vztahu k ostatním kodexům	47
6. Možnosti využití tématu etických kodexů ve výuce	51
Závěr.....	53
Seznam použitých zdrojů a literatury.....	54

Úvod

V České republice došlo nedávno k významnému kroku v oblasti profesní etiky – byl vypracován a publikován oficiální etický kodex pro pedagogické pracovníky. Tento krok představuje zásadní rozvoj v oblasti, kde již existují etické kodexy pro jiné profesní skupiny, jako jsou lékaři nebo právníci. Na počátku prosince roku 2022 byl tento kodex zveřejněn ministerstvem školství, což vyvolalo řadu kritických diskuzí a polemik.

Moje bakalářská práce, nazvaná "Etický kodex a jeho význam v učitelské profesi", primárně zkoumá učitelské kodexy v zahraničí. Vzhledem k mé aprobaci v anglickém jazyce se soustředím zvláště na anglicky mluvící země. Důvodem výběru těchto zemí byla snaha minimalizovat při práci jazykovou bariéru. Umožnilo mi to využívat nejen online překladače, ale také provádět vlastní jazykové korektury. Téma etických kodexů mě začalo zajímat po absolvování semináře, kde jsme tuto problematiku diskutovali. Tato zkušenost rozšířila můj zájem o etiku a morální zásady.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické a praktické. Tyto části se dále člení na několik kapitol. První kapitola se věnuje základním pojmům týkajícím se etiky, morálky a kodexů, které jsou zásadní pro pochopení dané problematiky. Ve druhé kapitole se soustředím na profesní roli učitele a pedagoga a jejich definice. Třetí kapitola je věnována analýze zahraničních kodexů, především z USA, Kanady, Velké Británie, Irska a Austrálie. Kodexy byly přeloženy a zanalyzovány do stručné formy, přičemž byla zdůrazněna jejich struktura a rozdělení.

V praktické části práce provádím komparativní analýzu etických kodexů, s důrazem na identifikaci hlavních problémových oblastí. Práci jsem uzavřela diskuzí o možnostech využití tématu etických kodexů ve výuce společenských věd a občanské výchovy. Cílem této práce je poskytnout ucelené informace o zkoumané problematice a ukázat, jak se mohou etické kodexy pro pedagogické pracovníky lišit nebo podobat napříč různými státy.

1. Základní pojmy – etika, morálka, kodex, etický kodex

V této části práce jsou definovány klíčové pojmy související s tématem. To umožní čtenáři lépe číst text a snáze pochopit obsah této práce v širších souvislostech. Etika a morálka jsou dva pojmy, které jsou úzce propojené a často spolu souvisejí. Tyto termíny jsou často zaměňovány a mnozí považují tato slova za synonyma. Přesto se jedná o dva rozdílné koncepty, a proto je zásadní každý z nich samostatně vysvětlit a definovat.

1.1 Etika a morálka

Etika, odvozená od řeckého slova „étoś“, je považována za vědní disciplínu podobnou disciplínám, jako je matematika nebo lingvistika. Jejím předmětem je studium morálního chování, mravního cítění, rozhodování a hodnot. Jako teoretický obor zkoumající morálku se etika odlišuje od morálky samotné, která se projevuje v konkrétním lidském jednání a rozhodování. Morální význam jednání nebo rozhodnutí se odvozuje od jeho povahy a důsledků v kontextu dobrého či špatného, žádoucího či nežádoucího. *„Morálka sama pak zahrnuje soubor hodnot, které tuto užitečnost a žádoucnost specifikují pro jednotlivé oblasti lidského myšlení, cítění a jednání.“* (Hodovský, 1992 str. 5).

Etika je komplexní a pravděpodobně tak i nadále zůstane. Etika je sice částečně založena na lidském vnímání, ale mnohé z toho, co považujeme za etické, může být ve skutečnosti užitečná fikce. Protože existují různé názory na to, jak bychom se k sobě měli chovat, často se snažíme zajistit, aby naše etika byla objektivní a univerzální. (Robinson, 2004 str. 170) *„Můžeme sice dělat jen drobné, opatrné krůčky k nějakému omezenému a subjektivnímu lidskému mravnímu pokroku, neznamena to však, že je něco takového nemožné.“* (Robinson, 2004 str. 171)

Zatímco mezi pozitivně vnímané morální hodnoty patří ideály jako dobro, spravedlnost, umírněnost, skromnost a odvaha, mezi negativně vnímané hodnoty patří zlo, nadměrnost, arogance, podlost, faleš a zbabělost. V závislosti na převaze pozitivních nebo negativních hodnot lze hovořit o vysoké nebo nízké morálce. Na rozdíl od morálky není etika hodnocena jako dobrá nebo špatná. Jako věda o člověku se etika zabývá širokou škálou morálních jevů a analyzuje jejich povahu a oprávněnost. Zabývá se také analýzou stavu morálky na úrovni jednotlivce i společnosti. (Hodovský, 1992 str. 5).

Pojem morálka je obecně definován jako hodnocení myšlení a jednání lidí z hlediska rozlišení dobra a zla a zásad, pravidel a norem, kterými se lidé v důsledku toho řídí. „*Pokud však rozlišování dobra a zla má neurčitý význam stejně jako odkaz na normy jednání s ní spjaté, pak neurčitým je i sám pojem morálky.*“ (Schneider, 2023 str. 6) Mnoho lidí se snaží těmto nástrahám vyhnout používáním pojmu "dobré mravy", který se dokonce začal používat i v soudnictví. Termín "mravy" však často označuje současné zvyky a návyky chování a jeho používání je sporné, zejména v případech, kdy je právo nedostatečné.

Jasně viditelným vnějším znakem morálního chování jsou činy a akce, které jednotlivci provádějí v rámci svých vztahů a interakcí v rámci lidského společenství. „*Pokud jednání chápeme jako soubor kroků či operací vzájemně se podmiňujících a směřujících k dosažení vytčeného cíle, k vyřešení předsevzatého úkolu, je zřejmé, že je výsledkem myšlení, citů a vůle, realizací předcházejícího hodnocení vztahů a rozhodování, volbou a uplatněním alternativních možností.*“ (Schneider, 2023 str. 8) To platí tím více, čím závažnější je motiv, čím složitější je úkol a čím obtížnější je jeho realizace.

Chování a jeho výsledky nejsou jen cílevědomé, ale také nesou významnou morální charakteristiku. Může se jednat o realizaci, popření, nebo ztrátu hodnot, které jsou podstatné pro vzájemně příznivé vztahy mezi lidmi. „*Naplnění hodnot morálky je podmínkou uskutečnění příznivých mezilidských a společenských vztahů.*“ (Schneider, 2023 str. 8) Hodnocením rozumíme určení, do jaké míry jednání splňuje tyto hodnoty nebo jim naopak nedostává.

1.2 Aplikovaná etika

Aplikovaná etika je odvětví filozofie, které se zaměřuje na konkrétní, praktické aspekty etických rozhodnutí ve specifických oblastech lidské činnosti. Jedná se o aplikaci teoretických etických principů na reálné situace, které mohou vzniknout v různých sférách života a profesí. Mezi hlavní oblasti aplikované etiky náleží lékařská etika, etika v oblasti sexuality a mezilidských vztahů, bioetika, která se často zabývá etickými otázkami souvisejícími s genetikou, dále právní etika, obchodní etika, etika životního prostředí a pedagogická etika, známá také jako etika výchovy. Tyto oblasti patří k nejvýznamnějším v rámci aplikované etiky, neboť se dotýkají základních aspektů lidské existence a společenského soužití.

V lékařské etice se například řeší otázky týkající se lékařské praxe, jako je zacházení s pacienty, rozhodování o léčbě, nebo etické dilema v oblasti eutanazie. Etika sexuality a vztahů se zaměřuje na morální aspekty mezilidských vztahů, včetně otázek souvisejících s genderovou rovností, sexuální orientací a mezilidskou komunikací. Bioetika zahrnuje široké spektrum témat, od etiky klonování a genetických modifikací až po otázky týkající se lidských práv a ochrany životního prostředí.

Právní etika se zabývá morálními aspekty právní praxe, jako jsou otázky spravedlnosti, férovosti a etiky v rámci advokátní praxe. Obchodní etika zkoumá morální dilemata v oblasti podnikání, včetně otázek týkajících se podnikové zodpovědnosti, transparentnosti a férové konkurence. Etika životního prostředí se zaměřuje na otázky týkající se udržitelného rozvoje, ochrany přírody a odpovědnosti lidstva vůči životnímu prostředí.

Pedagogická etika neboli etika výchovy, se věnuje etickým otázkám ve vzdělávacím kontextu, jako jsou otázky týkající se vztahu mezi učiteli a studenty, rovného přístupu ke vzdělání a morálního vývoje mladých lidí.

Je důležité si uvědomit, že žádná etická teorie není absolutně správná nebo univerzálně aplikovatelná ve všech situacích. Etické myšlení vyžaduje schopnost pohlížet na problematiku z různých perspektiv a zvažovat různé aspekty morální skutečnosti. To znamená, že etická rozhodnutí se musí často přizpůsobovat konkrétním situacím a kontextu, ve kterém se nacházíme. (Švarcová, 2015)

1.3 Kodex, Etický kodex

Kodex je soubor pravidel, norem a zásad, které určují správné chování, postupy nebo hodnoty v daném kontextu. Jedná se o dokument, který stanovuje etické normy a standardy, které by měly být dodržovány v rámci určité organizace, profese nebo oblasti. Kodex může být vytvořen jako směrnice pro jednání, aby zajistil soulad s určitými hodnotami nebo principy. V různých oblastech, jako je lékařství, žurnalistika, vzdělávání nebo obchod, existují specifické etické kodexy, které slouží jako rámec pro správné jednání a rozhodování. Tyto kodexy mohou obsahovat pravidla týkající se profesionálního chování, ochrany důvěrnosti informací, zodpovědného využívání technologií nebo zachování integrity.

Kodex je důležitým nástrojem pro udržení etických standardů a zajištění důvěryhodnosti a profesionality v dané oblasti. Jeho dodržování pomáhá budovat důvěru veřejnosti a udržovat kvalitu služeb poskytovaných v rámci dané profese nebo organizace. (Archiv NÚV, 2011-2022)

Morální principy a pravidla neboli normy, jsou klíčovou součástí morálky jakéhokoli společenství. Odrážejí vztahy mezi lidmi v rámci tohoto společenství, mají objektivní základ a zároveň definují tyto vztahy stanovením jasných hranic pro přijatelné a akceptovatelné chování. Tyto normy nejen že chrání morální realitu, ale také ji směřují k požadovaným cílům. Vedle dominantní nebo oficiálně uznávané morálky existují také alternativní morální systémy, jejichž pravidla a principy jsou v opozici k tomu, co je obecně akceptováno. Odlišné myšlení je stejně důležitou součástí celkového morálního vnímání, jako je podpora nebo alespoň akceptace dominantního morálního názoru.

Ve společenstvích, kde je morálka ještě nedoformovaná, se často vytváří sada obecných regulačních norem, jakýsi morální kodex, který by měl reflektovat základní rysy přijímané morálky a sloužit jako ideální vzor pro jednání. Mravní kodexy jsou tvořeny principy ve formě normativních výroků, které poskytují návody k jednání. Tyto výroky naznačují, co je považováno za morálně správné a jak bychom měli jednat, aby bylo toto kritérium splněno. Jako příklad může být uvedeno pozitivní pravidlo:

V mezilidských vztazích je důležité být slušný. Negativní pravidlo: Není dovoleno lhát. „Na kodexech je přitažlivé právě to, že jejich normy jsou formulovány v této jasné regulativní rovině, že návodnost je jejich zjevným záměrem. Oslovují tím, že jsou přímým, zároveň však neosobním a apodiktickým apelem na jedince.“ (Dorotíková, 2003, s.40)

V prosinci 2022 došlo k významnému kroku v českém školství – byl představen nový etický kodex pro učitele, který je odpovědí na aktuální výzvy současného vzdělávacího prostředí. Tento kodex, zaměřený na problematiku sociálních sítí, změny sexuální identity žáků a integrace technologií do výuky, má za cíl poskytnout ředitelům a učitelům jasné vodítko, jak čelit těmto novým situacím v školním kontextu.

Za vznikem tohoto kodexu stojí iniciativa samotných učitelů, kteří cítili potřebu mít k dispozici nástroj, který by jim pomohl s navigací ve složitých etických situacích, které přesahují rámec existujících zákonů. K realizaci tohoto projektu byli přizváni zástupci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, České školní inspekce, Asociace děkanů pedagogických fakult, ředitelských asociací, České středoškolské unie a Unie rodičů. Jejich společným úkolem bylo vytvořit dokument, který by reagoval na specifika práce učitelů a současně respektoval různé perspektivy a potřeby zúčastněných stran.

Kodex se tak stal výsledkem komplexní spolupráce a diskuze mezi více než desítkou organizací. Každá připomínka a návrh byly pečlivě zvažovány, přičemž důraz byl kladen na nalezení kompromisního řešení, které by vyhovovalo všem zainteresovaným stranám. U konkrétních témat byly zohledněny názory předních odborníků a organizací, aby kodex co nejvíce odpovídal aktuálním potřebám a trendům ve vzdělávání.

Tento kodex je plánován jako "živý dokument", který bude průběžně aktualizován tak, aby reflektoval měnící se potřeby a výzvy školního prostředí. Pro jeho aktualizaci bude sestaven panel zástupců zapojených organizací, který se bude zabývat nejen přijetím nových změn, ale i zapojením dalších významných osobností a organizací do procesu aktualizace.

Nový etický kodex pro učitele tedy představuje klíčový krok k posílení profesní integrity učitelů a k podpoře jejich schopnosti adekvátně reagovat na dynamické a neustále se vyvíjející požadavky současného školství. (MŠMT, 2022)

2. Učitel, pedagogický pracovník, profese, učitelské profese, profesní etika

V následující sekci se zaměříme na vysvětlení klíčových pojmů, které jsou podstatné pro pochopení tématu: učitel, pedagogický pracovník, profese, učitelské profese a profesní etika. Vymezení těchto termínů pomůže lépe porozumět textu a poskytne širší kontext pro celkový obsah práce. Ačkoli pojmy učitel a pedagogický pracovník mohou být vnímány jako synonyma, každý z nich nese svá specifika. Termín profese, včetně učitelských profesí, odkazuje na široké spektrum aspektů pracovního života, zatímco profesní etika se zaměřuje na etické zásady a morální principy spojené s daným povoláním.

2.1 Učitel, pedagogický pracovník a profesní etika

Dle Průchy z Pedagogického slovníku je učitel „*Obecně osoba podněcující a řídící učení jiných osob, vzdělavatel.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013 s. 326) Učitelé jsou jedním z hlavních aktérů vzdělávacího procesu a jsou odborně kvalifikovanými pedagogickými pracovníky v učitelské profesi. Výsledky vzdělávání do značné míry závisí na kvalitě učitelů. Společenský status učitelů je dán významem a hodnotou vzdělání ve společnosti. Tradičně jsou učitelé vnímáni především jako osoby, které ve třídě předávají znalosti žákům. „*V nynějším pojetí, vycházejícím ze současných funkcí školy a profesního modelu učitelství se zdůrazňují subjektivě-objektové role učitele v interakci se žáky a prostředím.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2013 s. 326)

Učitel je klíčovým prvkem ve vytváření vzdělávacího prostředí a atmosféry ve třídě, řídí a koordinuje aktivity studentů, vede a vyhodnocuje proces učení a jeho výsledky. Důležitou součástí jeho role je také sociální interakce se žáky, práce v učitelském kolektivu a spolupráce s rodiči a širší komunitou. Často se stává, že termíny "učitelé" a "pedagogičtí pracovníci" jsou používány jako za vzájemně zaměnitelné, což není zcela přesné. Je důležité specifikovat, že učitelé jsou součástí větší skupiny odborníků známých jako "pedagogičtí pracovníci", kde působí společně s dalšími odborníky v tomto oboru. (Průcha, 2002 s. 18)

2.2 Profese

Profese učitelů a pedagogických pracovníků v České republice je definována jako regulované povolání. To znamená, že pro její výkon jsou stanoveny specifické požadavky definované zákony ČR. Tyto požadavky zahrnují určité kvalifikační předpoklady, jako jsou například dokončené vzdělání a odborné kvalifikace, a také další podmínky jako je bezúhonnost a zdravotní způsobilost. Tato pravidla a předpoklady pro práci v oblasti pedagogiky jsou podrobně stanoveny zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, a jeho pozdějšími novelizacemi.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR hraje klíčovou roli ve schvalování studijních programů pro budoucí pedagogy. Tato instituce se stará o to, aby absolventi těchto programů získali potřebné odborné kvalifikace pro práci v oblasti vzdělávání. Ministerstvo také akredituje programy dalšího vzdělávání pro pedagogické pracovníky a hodnotí odborné kvalifikace, které byly získány v jiných členských státech Evropské unie. Celkově tak MŠMT zajišťuje, aby pedagogičtí pracovníci splňovali všechny nezbytné požadavky pro výkon svého povolání v České republice. (MŠMT)

V sociologickém pojetí společnosti hraje koncept „profese“ klíčovou roli, protože představuje jeden z prvků sociální stratifikace neboli rozdělení společnosti do různých vrstev. Profese znamená „povolání spojené s určitou kvalifikací nebo odbornými znalostmi a dovednostmi, většinou vykonávané na základě zákonného oprávnění“. (Průcha, 2002 s. 19) Tento pohled plně odpovídá i vnímání učitelské profese. Vysvětlení této profese s ohledem na její unikátní charakteristiku může zahrnovat různé metody. Jedním z efektivních přístupů je analýza učitelského povolání skrze konkrétní činnosti, které učitelé vykonávají. Tento způsob umožňuje detailní popis profese s využitím popisů pracovních pozic a dalších výzkumných metod.

2.3 Učitelská profese

Existuje obrovské množství literatury týkající se učitelů a učitelské profese, jak v naší zemi, tak i v zahraničí. Přesto je zde jedna překvapivá skutečnost. Přestože se termín „učitel“ používá často, málokdy je jasně definován a zdá se, že se předpokládá jeho jednoznačné chápání pro všechny, laiky i profesionály. Tento předpoklad však není správný, proto je důležité začít vysvětlením s jasnou definicí tohoto pojmu. Kdo je „učitel“? V každodenní, neodborné komunikaci je odpověď zřejmá: „*Výraz učitel označuje osobu, která vyučuje ve škole, jak se o tom každý člověk sám v mládí přesvědčil jako žák či student.*“ (Průcha, 2002 s. 17) Nicméně, když přecházíme do oblasti odborné a vědecké, situace se stává méně jednoznačnou. Je pracovník pečující o děti v mateřské škole učitelem ve stejném smyslu jako univerzitní profesor se svými studenty, nebo jako instruktor kurzu pro redukci váhy nebo školitel připravující kandidáty pro diplomatickou službu v Japonsku? Patří do kategorie učitelů také mistři odborného výcviku v učňovských střediscích nebo lektoři v astronomických klubech pro mládež? Skupina edukátorů zahrnuje různé profese, které byly zmíněny v předchozích dotazech, a mnoho dalších. Z toho vyplývá, že edukační činnost není výsadou pouze učitelské profese, ale je charakteristická pro široké spektrum profesí. Nejčastěji se však mezi edukátory setkáme s „pedagogickými pracovníky“ působícími ve školách různých typů a úrovní. Pro správné pochopení této kategorie je ale nutné ji specificky definovat na základě právních předpisů. (Průcha, 2002 s. 17-18)

2.4 Profesní etika

Dnes se pohled na význam a důležitost profesních kodexů liší, možná i kvůli tomu, že povolání už nejsou stejná jako dříve. Vnitřní rozpad povolání vede k tomu, že etické kodexy často nevytvářejí samotné profese, ale různé skupiny nebo organizace mimo profesní sféru. To by mohlo naznačovat, že za jejich vytvářením nestojí jen snaha o zajištění kvality služeb. Ačkoliv nechceme přeceňovat význam etických kodexů povolání, v dnešním komplikovaném prostředí mohou mít významnou roli v rozvoji, protože poskytují výklad společných hodnot v rámci profesní komunity a v době, kdy jsou povolání rozdělená, nabízejí představu o ideální profesní praxi. (Lorenzová, 2016)

V rámci profesní etiky jsou klíčové normy zahrnující respekt k autonomii a spravedlnosti, doplněné o základní zásadu, aby byla minimalizována škoda. Autonomie zde znamená uznání, že odborníci mají plné právo rozhodovat o poskytovaných službách a řešit přitom jakékoliv profesní i etické výzvy, zatímco zohledňují i nezávislost a práva jejich klientů. Tím se snižuje možnost vzájemných konfliktů. V kontextu vzdělávání se však může tento princip jevit jako komplikovaný, protože tradiční pedagogický přístup často vyžaduje rozhodování učitele za studenty, kteří nemají dostatek zkušeností, aby mohli určovat, co je pro ně nejlepší. Princip spravedlnosti požaduje, aby praxe v profesích podporovala rovnost a rozmanitost, což v učitelství zahrnuje zajištění rovných možností ve vzdělávání a integrace rozličných skupin. Dále, zásada neškodit slouží jako záruka proti nesprávnému jednání, především v kontextu učitelství, kde učitelé musí neustále zvažovat své výukové metody v kontextu nejlepších zájmů svých studentů. (Lorenzová, 2016)

Profesní etiky patří do kategorie etik založených na vztazích, což znamená, že jsou spojeny nejen s danou profesí, ale i s interakcí s ostatními subjekty. V těchto etikách lze aplikovat i principy z historie etických teorií. Existují povolání, která jsou označována jako „vztahová“. Jedná se například o lékařství, soudnictví, učitelství, politiku nebo žurnalistiku. Tato povolání jsou zaměřena na interakci s lidmi a jsou unikátní a náročná v tom, že jejich cílem je působení na člověka. Úspěch v těchto profesích závisí nejen na schopnostech profesionála, ale také na interakci s druhou stranou. (Göbelová, 2015)

Profesní etiky vznikly jako reakce na potřebu adresovat praktické problémy jednotlivých povolání a jsou definovány jako sada morálních principů přímo spojených se specifickými úkoly dané profese. Přestože jsou tyto etiky specifické a detailní, stávají se obecnými normami. Ačkoli způsob, jakým jsou tyto normy závazné, může být různě interpretován, je zřejmé, že z nich nelze jednoznačně vyvodit kulturně specifické obsahy jako povinné pro individuální chování. (Dorotíková, 2003)

Z hlediska obecné etiky profesní má každá profese v sobě inherentně obsaženou dimenzi teologickou z řeckého telos, teleos, účel, smysl, cíl. Slovo "inherentní" zde znamená, že tato teologická dimenze je neodmyslitelně spojena a pevně zakotvena v profesích, je jejich přirozenou a neoddělitelnou součástí. Interní hodnoty, finalitu, směřování a dimenzi pragmatickou, jež je nahlížena v perspektivě profesní deontologie, z řeckého deontos, povinnost, to potřebné, to co se má dělat, lze tedy považovat za základní prvky každé profese. (Lorenzová, 2016)

Hodnoty spojené s povoláním tvoří základ profesní etiky. Profesní deontologie, což je etická praxe spojená s konkrétní profesí, přetváří tyto hodnoty na úroveň morální povinnosti. To nutí i ty profesionály, kteří již k hodnotám svého povolání necítí spojení nebo je ztratili, aby jednali v souladu s těmito hodnotami. Pokud by se však profesní kodexy, jež jsou projevem profesních závazků, dodržovaly pouze kvůli ochraně odborníků před vnějšími hrozbami a vlastními chybami, mohlo by to vést k morálnímu úpadku nebo stagnaci v profesi. Tento morální marasmus, tedy stav úpadku nebo stagnace, spočívá v odcizení vůči hodnotám profese a tím i v odcizení vůči lidským hodnotám. V takovém případě by tito odborníci v situacích, kdy dochází ke konfliktu mezi osobními, profesními, institucionálními a právními hodnotami, nebyli schopni jednat podle svého svědomí a profesního přesvědčení. (Lorenzová, 2016)

Ve stávajících profesích, v kontextu profesní deontologie, jsou klíčové obecné principy neboli zásady, které určují, jak by mělo být povolání vykonáváno. Nejdůležitější je zásada beneficence, což znamená poskytování služeb co nejkvalitněji a v zájmu těch, kdo je potřebují. Aplikováno na učitelství, tato zásada vyžaduje, aby výchova a vzdělávání byly prováděny s angažovaností a odbornými znalostmi, prospívajíc subjektům vzdělávání i společnosti. Pedagog by měl nejen sledovat prospěch svých studentů, ale také se zamýšlet nad specifickým přínosem, který učitelství má pro společnost. To znamená, že pedagogická práce by neměla být chápána jako oddělená od společenských podmínek, a zároveň by měla přinášet lidskou a sociální odpovědnost za dopady této profesní činnosti. (Lorenzová, 2016)

3. Etické kodexy v zahraničí

Poznámka k metodologii:

V rámci této práce byla použita řada metodologických přístupů nezbytných pro pochopení a interpretaci dat. Zvláštní důraz byl kladen na využití online zdrojů, které poskytují přístup k široké škále aktuálních informací a mezinárodních studií. Většina literatury a teoretických materiálů použitých v této části práce je napsána v angličtině. Vzhledem k mým jazykovým znalostem a studiu anglického jazyka a potřebě správného pochopení obsahu jsem se rozhodla tyto materiály přeložit sama a pro počáteční orientaci v textu jsem použila online překladač Deepl.com. Po této první fázi byla provedena pečlivá korektura a úprava, aby byly co nejvíce zachyceny nuance a souvislosti původního textu. Navzdory možným nevýhodám strojového překladu je důležité poznamenat, že můj vlastní překlad byl neustále kontrolován a upravován, aby byla zachována přesnost a věrnost výchozího textu.

Pro hlubší pochopení a správnou interpretaci některých slov a termínů jsem využila renomované online slovníky, jako jsou Oxford English Dictionary a Cambridge Dictionary. Tento přístup mi umožnil objasnit si přenesené významy a zajistit, že plně rozumím kontextu a nuancím použitých slov ve studovaném materiálu. Toto detailní zkoumání jazyka přispělo k větší přesnosti a jasnosti mé práce.

V této práci byly pro další metodologické postupy, včetně analýzy dat a přehledu literatury, pečlivě vybrány metody a postupy, o jejichž přesnosti a platnosti jsem přesvědčena. Tyto metody byly pečlivě zvoleny tak, aby optimálně odpovídaly cílům a výzkumným otázkám práce, tím zajistily získání validních a spolehlivých dat. Výběr metodologie byl inspirován prací Taťány Göbelvé z roku 2015, konkrétně publikací "Profesní hodnoty a etické principy v práci učitele", kde na stranách 81 a 82 dochází k rozdělení kritérií učitelského kodexu. Tato kritéria byla adaptována pro metodologii této práce. Na základě těchto kritérií byly vytvořeny pod bodové sekce. A ty byly začleněny do tabulky pro lepší organizaci a prezentaci dat.

V rámci této práce byly použity citace z různých mezinárodních kodexů, které reprezentují standardy a etické zásady v oblasti vzdělávání a praxe učitelů. Tyto kodexy zahrnují dokumenty z USA (USA, COEFE, 1994-2023), Kanady (CANADA, PEEL, 2018), Spojeného království (UK, TS, 2012), Irska (IRELAND, COPC, 2016) a Austrálie (AUSTRALIA, PSFT, 2018). Každý z těchto kodexů poskytuje cenný vhled

do specifických norem a pravidel, které formují pedagogickou praxi v dané zemi. Tato mezinárodní perspektiva je klíčová pro porozumění různým přístupům k profesní etice a standardům v globálním kontextu vzdělávání

3.1 Code of Ethics for Educators in USA

Ve Spojených státech byl vytvořen Etický kodex pro pedagogické pracovníky (Ethical Code for Educational Workers), který navrhla Asociace amerických pedagogů. Je to profesionální vzdělávací nezisková organizace založená v roce 1994 celostátně uznávanými pedagogy, kteří viděli potřebu profesní organizace. Etický kodex Americké asociace pedagogů (dále jen AAE) představuje důležitý dokument, který popisuje profesní standardy a etické povinnosti pedagogů. Tento kodex je komplexní a pokrývá různé aspekty rolí a povinností pedagogů. Je důkladným rámcem, který popisuje morální povinnosti a normy pro pedagogy. Zdůrazňuje, že je důležité, aby učitelé pomáhali žákům rozvíjet morální zásady jako jsou čestnost, pracovitost a úcta. Zásadní je přitom odhodlání pedagoga jednat s každým žákem spravedlivě, chránit ho před nebezpečnými situacemi, zachovávat důvěrnost a pravdivě podávat informace. (USA, COEFE, 1994-2023)

Obrázek č.1: Code of Ethics for Educators

AAE Code of Ethics for Educators

OVERVIEW

The professional educator strives to create a learning environment that nurtures to fulfillment the potential of all students.
The professional educator acts with conscientious effort to exemplify the highest ethical standards.
The professional educator responsibly accepts that every child has a right to an uninterrupted education free from strikes or any other work stoppage tactics.

PRINCIPLE I: Ethical Conduct toward Students

The professional educator accepts personal responsibility for teaching students character qualities that will help them evaluate the consequences of and accept the responsibility for their actions and choices. We strongly affirm parents as the primary moral educators of their children. Nevertheless, we believe all educators are obligated to help foster civic virtues such as integrity, diligence, responsibility, cooperation, loyalty, fidelity, and respect-for the law, for human life, for others, and for self.
The professional educator, in accepting his or her position of public trust, measures success not only by the progress of each student toward realization of his or her personal potential, but also as a citizen of the greater community of the republic.

1. The professional educator deals considerately and justly with each student, and seeks to resolve problems, including discipline, according to law and school policy.
2. The professional educator does not intentionally expose the student to disparagement.
3. The professional educator does not reveal confidential information concerning students, unless required by law.
4. The professional educator makes a constructive effort to protect the student from conditions detrimental to learning, health, or safety.
5. The professional educator endeavors to present facts without distortion, bias, or personal prejudice.

Zdroj: USA, COEFE, 1994-2023

Kodex také upřesňuje, co představuje vhodné chování z hlediska profesního vystupování a postupů. To znamená prokázat své schopnosti, zachovávat důstojnost oboru, dodržovat profesní standardy a zavázat se k celoživotnímu vzdělávání. Patří sem také zodpovědné nakládání s financemi a zdržení se zneužívání svého postavení.

V souladu s tím kodex zdůrazňuje, že: „*Profesionální pedagog nezakresluje úmyslně oficiální politiku školy nebo vzdělávacích organizací a jasně odlišuje tyto názory od svých osobních názorů.*“ (USA, COEFE, 1994-2023) A že: “*Příslušný pedagog nezneužívá oficiální politiku školy nebo vzdělávacích organizací a jasně odlišuje tyto názory od svých vlastních osobních názorů.*” (USA, COEFE, 1994-2023) Pokud jde o profesní interakce, kodex zdůrazňuje význam dodržování férového a zdvořilého chování, ochrany důvěrnosti a zdržení se nepravdivých tvrzení v průběhu své práce.

Nakonec se kodex zabývá povinnostmi pedagoga vůči rodičům a komunitě. Podporuje spolupráci při dosahování společného cíle, kterým je kvalitní vzdělávání, efektivní komunikace, respektování různých kulturních hodnot a aktivní účast na vazbách mezi školou a komunitou. Kodex zdůrazňuje odpovědnost pedagoga za vyváženost soukromého řízení vzdělávání a veřejné suverenity nad veřejným vzděláváním a klade důraz na hodnotu zapojení komunity do procesu vzdělávání. Kodex výstižně uvádí: „*Profesionální pedagog se zavazuje chránit veřejnou suverenitu nad veřejným vzděláváním a soukromou kontrolu nad soukromým vzděláváním*“ (USA, COEFE, 1994-2023)

Etický kodex AAE je důležitým referenčním materiálem pro řešení etických otázek a problémů v oblasti vzdělávání. Pokud nastane situace, která je v rozporu se zásadami nebo standardy definovanými v kodexu, může pomoci najít řešení. V takových případech je užitečné používat kodex jako vodítko pro rozhodování a jednání podle etických zásad. Je však důležité poznamenat, že Etický kodex AAE není právně závazným dokumentem. V případě vážného problému se doporučuje vyhledat pomoc příslušných úřadů, jako jsou školské úřady nebo zákonní zástupci, kteří mohou poskytnout odbornou a právní podporu. (USA, COEFE, 1994-2023)

3.2 Professional ethics education and law for Canadian teachers

Standardy pro učitelskou profesi v Kanadě jsou důležitým dokumentem, který stanovuje etické normy pro učitelskou profesi. Dokument vypracovala Kanadská asociace pro vzdělávání učitelů (Canadian Association for Teacher Education, CATE) a byl publikován v roce 2018. Tento dokument je obsáhlý a najdeme v něm mnoho klíčových informací pro specifické sektory a důležité aktéry ve vzdělávacím procesu. To bylo také důvodem, proč Ontrarijská pedagogická akademie tento dokument upravila do přehlednější formy, která je vhodná pro denní použití a srozumitelná pro širokou veřejnost (The Ethical Standards for the Teaching). Akademie zde stanovila vizi profesní praxe a zdůrazňuje závazek vůči studentům a jejich vzdělávání. Členové této organizace na důvěryhodných pozicích prokazují svou odpovědnost ve vztazích se studenty, rodiči, kolegy, partnery ve vzdělávání, dalšími odborníky, okolím a veřejností. (CANADA, PEEL, 2018)

Obrázek č.2: The Ethical Standards for the Teaching

The Ethical Standards for the Teaching Profession

The *Ethical Standards for the Teaching Profession* represent a vision of professional practice. At the heart of a strong and effective teaching profession is a commitment to students and their learning. Members of the Ontario College of Teachers, in their position of trust, demonstrate responsibility in their relationships with students, parents, guardians, colleagues, educational partners, other professionals, the environment and the public.

The Purposes of the Ethical Standards for the Teaching Profession are:

- to inspire members to reflect and uphold the honour and dignity of the teaching profession
- to identify the ethical responsibilities and commitments in the teaching profession
- to guide ethical decisions and actions in the teaching profession
- to promote public trust and confidence in the teaching profession.

The Ethical Standards for the Teaching Profession are:

Care
The ethical standard of *Care* includes compassion, acceptance, interest and insight for developing students' potential. Members express their commitment to students' well-being and learning through positive influence, professional judgment and empathy in practice.

Trust
The ethical standard of *Trust* embodies fairness, openness and honesty. Members' professional relationships with students, colleagues, parents, guardians and the public are based on trust.

Respect
Intrinsic to the ethical standard of *Respect* are trust and fair-mindedness. Members honour human dignity, emotional wellness and cognitive development. In their professional practice, they model respect for spiritual and cultural values, social justice, confidentiality, freedom, democracy and the environment.

Integrity
Honesty, reliability and moral action are embodied in the ethical standard of *Integrity*. Continual reflection assists members in exercising integrity in their professional commitments and responsibilities.

 Ontario College of Teachers

Ce document est également disponible en français à ocet.ca

Zdroj: CANADA, PEEL, 2018

Cílem Etických standardů učitelské profese je povzbudit členy k zamyšlení a ochraně cti a důstojnosti učitelské profese, objasnit etickou odpovědnost a povinnosti v učitelské profesi, řídit etická rozhodnutí a jednání a podporovat důvěru veřejnosti v učitelskou profesi. Standardy se zabývají základními oblastmi "péče" (Autoři vysvětlují, že termín "péče" zahrnuje soucit, přijetí, zájem a schopnost poskytnout vhled, který je nezbytný pro rozvoj potenciálu studentů.) "respektu" (Dle autorů pojem "respekt" zahrnuje důvěru a nestrannost a vyzývá členy k projevování úcty k lidské důstojnosti, emočnímu blahu a kognitivnímu rozvoji, stejně jako k respektu vůči duchovním a kulturním hodnotám, sociální spravedlnosti a životnímu prostředí ve své profesní praxi.) "důvěry" (Autoři popisují projev "důvěry" prostřednictvím spravedlnosti, otevřenosti a upřímnosti, a je základem pro profesionální vztahy mezi členy, studenty, kolegy, rodiči, opatrovníky a veřejností.) a "integritu" (Popisováno autory jako upřímnost, spolehlivost a morální chování, přičemž neustálé sebereflexe umožňuje členům efektivně aplikovat integritu v jejich profesních závazcích a odpovědnostech.). Rozebírají komplexní aspekty učitelské praxe, jako je spravedlivé a citlivé zacházení se studenty, projevování porozumění a respektu k individuálnímu rozvoji studentů, integrita v profesních vztazích a etické chování. Tyto standardy nejenže stanovují rámec pro každodenní praxi učitelů, ale také představují sdílenou vizi profesionality, která hraje klíčovou roli při udržování etických a vysoce kvalitních vzdělávacích standardů v kanadském vzdělávacím prostředí.

Standardy praxe pro učitelské povolání zahrnují silný závazek k studentům a jejich vzdělávání. Učitelé jsou velmi oddaní svým studentům, přistupují k nim s respektem a spravedlností, přičemž zohledňují různé faktory ovlivňující učební proces. Aktivně se podílejí na rozvoji studentů, aby se v budoucnu stali aktivními a přínosnými členy společnosti.


Učitelé jsou si vědomi, že neustálý profesní rozvoj je klíčem k efektivní výuce a učení. Jejich odborné znalosti a schopnosti se rozvíjejí prostřednictvím zkušeností, výzkumu a spolupráce. V rámci vedení ve vzdělávacích komunitách učitelé aktivně přispívají k rozvoji kooperativního a bezpečného vzdělávacího prostředí, kde si jsou vědomi své odpovědnosti a podporují úspěch studentů, a přitom dodržují a respektují etické normy.

Důležitou součástí jejich role je také neustálé rozvíjení profesních znalostí. Porozumění vývoji studentů, teorii učení, pedagogice, kurikulu, etice, vzdělávacímu výzkumu a relevantní politice a legislativě jim umožňuje lépe informovat a formovat jejich odborná rozhodnutí a vzdělávací praxi. V oblasti profesní praxe učitelé využívají své znalosti a zkušenosti k podpoře vzdělávání studentů, aplikují vhodné pedagogické metody a techniky hodnocení, využívají dostupné zdroje a technologie pro plánování a přizpůsobení výuky potřebám jednotlivých studentů a celé učící se komunity. Neustále rozvíjejí své pedagogické dovednosti prostřednictvím průběžného zkoumání, dialogu a reflexe. (CANADA, PEEL, 2018)

3.3 Code of Ethics in United Kingdom

Ve Velké Británii řídí vzdělávací sektor Ministerstvo školství (Department of Education), a od roku 1993 funguje Úřad pro standardy ve vzdělávání (OFSTED), který se věnuje kurikulu. V září 2012 byly zavedeny "Teachers' Standards", nahrazující původní Profesní kodex učitele (Code of Conduct) kvůli nesrozumitelnosti a nenávaznosti starých dokumentů. Tyto nové standardy se zaměřují na postoj, dovednosti a znalosti učitelů v průběhu jejich kariéry. "Teachers' Standards" ve Velké Británii definují základní chování a praktiky učitelů základních a středních škol. Klíčové jsou vysoké standardy, rozvoj studentů, znalost předmětu a kurikula, dobře strukturované lekce, adaptace výuky pro všechny studenty, kontrola chování a další profesní povinnosti. Kodex také určuje normy pro osobní a profesní chování, včetně respektování důstojnosti studentů a práv ostatních, a zdůrazňuje význam britských hodnot. Kodex slouží k analýze chování učitelů a může být použit pro identifikaci závažného nesprávného chování, přestože není právně vymahatelný.

Obrázek č.3: Teachers' Standards


Department
for Education

Teachers' Standards

PREAMBLE

Teachers make the education of their pupils their first concern, and are accountable for achieving the highest possible standards in work and conduct. Teachers act with honesty and integrity; have strong subject knowledge, keep their knowledge and skills as teachers up-to-date and are self-critical; forge positive professional relationships; and work with parents in the best interests of their pupils.

PART ONE: TEACHING

A teacher must:

<p>1 Set high expectations which inspire, motivate and challenge pupils</p> <ul style="list-style-type: none">establish a safe and stimulating environment for pupils, rooted in mutual respectset goals that stretch and challenge pupils of all backgrounds, abilities and dispositionsdemonstrate consistently the positive attitudes, values and behaviour which are expected of pupils.	<p>6 Make accurate and productive use of assessment</p> <ul style="list-style-type: none">know and understand how to assess the relevant subject and curriculum areas, including statutory assessment requirementsmake use of formative and summative assessment to secure pupils' progressuse relevant data to monitor progress, set targets, and plan subsequent lessonsgive pupils regular feedback, both orally and through accurate marking, and encourage pupils to respond to the feedback.
<p>2 Promote good progress and outcomes by pupils</p> <ul style="list-style-type: none">be accountable for pupils' attainment, progress and outcomesbe aware of pupils' capabilities and their prior knowledge, and plan teaching to build on theseguide pupils to reflect on the progress they have made and their emerging needsdemonstrate knowledge and understanding of how pupils learn and how this impacts on teachingencourage pupils to take a responsible and conscientious attitude to their own work and study.	<p>7 Manage behaviour effectively to ensure a good and safe learning environment</p> <ul style="list-style-type: none">have clear rules and routines for behaviour in classrooms, and take responsibility for promoting good and courteous behaviour both in classrooms and around the school, in accordance with the school's behaviour policyhave high expectations of behaviour, and establish a framework for discipline with a range of strategies, using praise, sanctions and rewards consistently and fairlymanage classes effectively, using approaches which are appropriate to pupils' needs in order to involve and motivate themmaintain good relationships with pupils, exercise appropriate authority, and act decisively when necessary.

Zdroj: UK, TS, 2012

Normy jsou v současné době rozděleny pouze do tří oddílů: Preambule, Standardy výuky a Profesní pokyny pro učitele. Preambule popisuje hodnoty a chování, které všichni učitelé potřebují pro svůj profesní rozvoj. (UK, TS, 2012)

Standardy výuky:

1) Mít od žáků vysoké očekávání, které je inspirující, motivující a je pro ně výzvou.

Pokyny upozorňují na důležitost vytvoření bezpečného a podnětného vzdělávacího prostoru, kde panuje vzájemná úcta. Stanovení vysokých a inkluzivních cílů pro všechny studenty je zásadní, bez ohledu na jejich rozdíly původu či schopnostech. Zároveň je nezbytné, aby pedagogové kontinuálně demonstrovali pozitivní postoje, hodnoty a chování, které slouží jako vzor pro studenty. Cílem tohoto přístupu je poskytovat podnětné a podpůrné vzdělávací zkušenosti.

2) Podporovat u žáků dobrý rozvoj a výsledky.

Tyto pokyny zdůrazňují důležitost, jakou mají učitelé ve vztahu k výsledkům žáků. Je nutné, aby byli obeznámeni se schopnostmi a předchozími znalostmi svých žáků, a aby na základě těchto poznatků připravovali svou výuku. Je klíčové motivovat žáky k reflexi vlastního pokroku a rozvíjejících se potřeb. Pedagogové by měli projevit hluboké porozumění procesům učení a jejich dopadu na výukový proces. Rovněž je důležité podporovat studenty k zodpovědnému a uvědomělému přístupu k jejich studiu a práci.3) Demonstrovat dobrou znalost vyučovaného předmětu a jeho kurikula.

Je doporučeno, aby učitelé měli dostatečné znalosti o svých předmětech a učebních plánech, aby dokázali žáky zaujmout a rozptýlit jejich mylné představy. Významná je také znalost současných trendů ve svých předmětech a jejich akademické hodnoty. Vysoké standardy gramotnosti a správného používání jazyka by měly být zdůrazňovány také v jakékoli oblasti specializace. Učitelé zaměřující se na základní čtenářské a matematické předměty by měli mít v těchto oblastech speciální znalosti.

4) Plánovat a vyučovat v jednotkách, které jsou dobře strukturované.

Očekává se, že učitelé budou plánovat a vést hodiny s jasnou strukturou a efektivně využívat čas ve třídě k předávání znalostí a prohlubování porozumění. Je důležité podněcovat u dětí motivaci k učení a jejich intelektuální zvědavost. Pedagogové by měli zadávat úkoly a organizovat mimoškolní činnosti, které posílí a rozšíří vědomosti a porozumění studentů. Klíčové je také pravidelně hodnotit efektivitu

používaných výukových metod a aktivně se podílet na vytváření a implementaci atraktivních vzdělávacích programů v daných předmětech.

5) Adaptovat výuku tak, aby reagovala na silné stránky a potřeby všech žáků.

Je vhodné, aby učitelé měli schopnost přizpůsobit svou výuku individuálním silným stránkám a potřebám každého žáka, efektivně upravovat výukové metody a překonávat bariéry v učení. Důležité je také hluboce porozumět fyzickému, sociálnímu a intelektuálnímu vývoji dětí a aktivně je podporovat v různých fázích tohoto vývoje. Kromě toho je nezbytné rozumět specifickým vzdělávacím potřebám žáků, včetně těch, pro které není angličtina mateřským jazykem, nebo žáků se zdravotním postižením, a využívat cílených strategií, které tyto potřeby adresují.

6) Přesně a efektivně hodnotit.

Je doporučeno, aby učitelé používali hodnocení efektivně a s přesností ke zlepšení pokroku žáků. Podstatné je mít hluboké porozumění hodnocení v relevantních předmětech a aspektech učebních osnov, včetně znalosti povinných hodnotících kritérií. Pedagogové by měli aplikovat mix formativního a sumativního hodnocení spolu s relevantními daty pro monitorování pokroku studentů, vytváření cílů a přípravu budoucích lekcí za účelem určení pokroku žáků. Klíčové je také poskytování pravidelné zpětné vazby studentům a podpora studentů ve využívání této zpětné vazby pro jejich další rozvoj.

7) Efektivně řídit chování žáků tak, aby bylo zajištěno kvalitní a bezpečné prostředí.

Učitelé mají klíčovou úlohu v efektivním řízení svého chování, aby bylo zajištěno pozitivní a bezpečné vzdělávací prostředí. Je nezbytné nastavit jasné směrnice a pravidla chování ve třídě a podporovat slušné jednání v souladu s pravidly školy. Očekává se od nich vysoké standardy chování, přičemž by měli spravedlivě a konzistentně uplatňovat různé disciplinární techniky, včetně pochval, sankcí a odměn. Efektivní vedení třídy zahrnuje přizpůsobení se potřebám studentů, jejich zapojení a motivaci, udržování dobrých vztahů se žáky, vhodné uplatnění autority a rozhodné jednání, když je to potřeba.

8) Naplňovat profesní požadavky a zodpovědnost v širším kontextu.

Učitelé by měli aktivně přispívat k celkovému profesnímu prostředí školy a budovat produktivní pracovní vztahy s ostatními členy pedagogického sboru. Je podstatné, aby efektivně spolupracovali s pomocným personálem, kontinuálně

vylepšovali svou výuku prostřednictvím adekvátního profesního rozvoje a adekvátně reagovali na doporučení a zpětnou vazbu od svých kolegů. Dále je důležité, aby učitelé efektivně komunikovali s rodiči a informovali je o pokroku a výsledcích svých žáků. (Department of Education, 2012, s.10-13)

Profesní pokyny pro učitele:

Očekává se, že učitelé budou neustále dodržovat vysoké standardy osobního i profesionálního chování. K definování těchto standardů slouží specifická pravidla, která určují chování a postoje potřebné pro celou profesní dráhu učitele. Tyto normy zahrnují konkrétní aspekty chování i obecné profesní postoje, klíčové pro zachování integrity a profesionality v učitelské profesi. Učitelé nesou odpovědnost za udržení důvěry veřejnosti v své povolání a musí dodržovat vysoké etické standardy jak ve škole, tak i mimo ni. To obnáší důstojné zacházení se studenty, budování vzájemného respektu, ochranu jejich blaha podle zákona, projevování tolerance, respektování práv ostatních a neporušování základních hodnot společnosti. Učitelé nesmějí zneužívat svou pozici vůči studentům ani prosazovat osobní přesvědčení, které by mohlo vést k porušení zákona. Je důležité, aby respektovali zásady, politiku a procedury školy, v níž vyučují, a drželi se vysokých standardů docházky a dochvilnosti. Rovněž by měli být obeznámeni s právním rámcem, který určuje jejich profesní povinnosti a odpovědnosti, a jednat v souladu s ním. (The Teachers' Standards, Department of Education, England 2012, s.14)

3.4 Code of Professional Conduct Ireland

Irská učitelská profese má významnou tradici služby a tento „Kodex profesního chování“ učitelů potvrzuje hodnoty a standardy, které studenti již dlouho vnímají při účasti na vzdělávání. Kodex se vztahuje na všechny registrované učitele a má tři hlavní cíle. Těmi jsou poskytnout etické směřování učitelské profese, informovat vzdělávací komunitu a veřejnost o učitelské profesi v Irsku a poskytnout právní základ pro výkon vyšetřovacích a disciplinárních funkcí učitelské rady. Rada učitelů (Teaching Council) v Irsku plní roli regulátora učitelského povolání. Její hlavní povinností je ochrana veřejnosti, což zajišťují podporou a řízením profesních standardů v oblasti vzdělávání. (IRELAND, COPC, 2016)

Obrázek č.4: Code of Professional Conduct



Zdroj: IRELAND, COPC, 2016

Kodex vychází z etických základů učitelské profese, včetně hodnot respektu, péče, poctivosti a důvěry, a stanoví normy chování v šesti oblastech: hodnoty a vztahy, integrita, chování, praxe, profesní rozvoj, kolegiální a spolupráce. To je v souladu s politikou učitelství týkající se kontinuity vzdělávání učitelů, která odráží širší kontext učitelství profese, včetně práv studentů a rodičů, a zdůrazňuje občanskou a společenskou hodnotu vzdělávání a přínos učitelství profese k rozvoji Irsko.

Rada uznává, že na práci učitelů má vliv mnoho faktorů, které učitelé nemohou ovlivnit. Jedná se například o zapojení rodičů a komunity, angažovanost žáků, dostupnost zdrojů a možnosti profesního rozvoje učitelů. Kodex poskytuje etický základ a jasné normy chování, které je třeba v souvislosti s výše uvedenými skutečnostmi dodržovat, a je nezbytný pro jasné a srozumitelné pochopení hodnotového systému a profesních standardů učitelství profese, která má významný dopad na celou společnost. Úkolem učitele je vzdělávat. Následující etické hodnoty jsou základem standardů vzdělávání, znalostí, dovedností, kompetencí a chování stanovených v tomto kodexu.

Učitelé se zavazují respektovat lidskou důstojnost a podporovat rovnost, emocionální a kognitivní rozvoj. V rámci své profesní praxe projevují úctu k duchovním a kulturním hodnotám, rozmanitosti, sociální spravedlnosti, svobodě, demokracii a ochraně životního prostředí. Integrita je pro ně zásadní; je založena na čestnosti, důvěryhodnosti a morálním chování, což učitelé prokazují svým profesním jednáním, závazky a odpovědností.

Vztahy, které učitelé budují se studenty, kolegy, rodiči, vedením školy a veřejností, jsou založeny na důvěře, jež zahrnuje spravedlnost, otevřenost a čestnost. Dalším klíčovým prvkem jejich praxe je péče. Jsou motivováni nejlepšími zájmy žáků a studentů a uplatňují svůj pozitivní vliv, profesionální úsudek a empatii ve své práci.

Úlohou učitele je vzdělávat, což je podloženo následujícími etickými hodnotami stanovenými v tomto kodexu. Respekt je klíčový; učitelé podporují lidskou důstojnost, rovnost, emoční a kognitivní rozvoj a projevují úctu k duchovním a kulturním hodnotám, diverzitě, sociální spravedlnosti, svobodě, demokracii a životnímu prostředí. Integrita se projevuje v poctivosti, spolehlivosti a morálním jednání učitelů skrze jejich profesionální závazky, odpovědnosti a akce. Důvěra je základem jejich vztahů s žáky/studenty, kolegy, rodiči, školním vedením a veřejností, což zahrnuje férovost, otevřenost a upřímnost. A v neposlední řadě péče o žáky a studenty, motivovaná jejich nejlepším zájmem, která se projevuje učitelovým pozitivním vlivem, profesionálním úsudkem a empatií v praxi.

Učitelská rada stanovuje tyto standardy jako základní principy, které se vztahují na všechny registrované učitele bez ohledu na jejich specifickou pozici v rámci učitelské profese.

1) Profesní hodnoty a vztahy

Učitelé by měli být starostliví, spravedliví a oddaní nejlepšímu zájmu žáků a studentů, kteří jim byli svěřeni do péče, a měli by se snažit motivovat, inspirovat a oceňovat jejich úsilí a úspěch. Je důležité uznávat a respektovat jedinečnost, individualitu a specifické potřeby žáků a studentů a podporovat jejich komplexní rozvoj. Učitelé by se měli zavázat k rovnosti a inkluzi a respektovat a zohledňovat rozmanitost, včetně rozdílů vyplývajících z pohlaví, občanského stavu, rodinného stavu, sexuální orientace, náboženství, věku, zdravotního postižení, rasy, etnického původu, příslušnosti ke komunitě kočovníků a socioekonomického postavení, stejně jako jiných důvodů, které mohou být v budoucnu

uvedeny v právních předpisech týkajících se rovnosti. Učitelé by měli usilovat o rozvíjení pozitivních vztahů s žáky a studenty, kolegy, rodiči, vedením školy a dalšími členy školní komunity, které se vyznačují profesionální integritou a soudností, a usilovat o vytvoření a udržení kultury vzájemné důvěry a respektu ve své škole.

2) Profesní integrita

Je důležité jednat čestně a poctivě ve všech aspektech práce, respektovat soukromí ostatních a důvěrnost informací získaných v průběhu profesní praxe, pokud zákon nevyžaduje jejich zveřejnění nebo pokud neexistuje oprávněná obava o blaho jednotlivce. Čestně reprezentovat sebe, svůj profesní status, kvalifikaci a zkušenosti je nezbytné. Při plnění profesních povinností je třeba používat jméno nebo jména tak, jak jsou uvedena v rejstříku učitelů. Je třeba se vyhnout konfliktu mezi profesní prací a soukromými zájmy, který by mohl být důvodně považován za negativní dopad na žáky nebo studenty.

3) Profesionální chování

Je nezbytné udržovat dobrou pověst a postavení profese a učinit veškerá přiměřená opatření v souvislosti s péčí o žáky a studenty pod dohledem, aby byla zajištěna jejich bezpečnost a blaho. Pracovat v rámci příslušných právních předpisů a nařízení je zásadní, stejně jako dodržovat dohodnuté národní a školní zásady, postupy a pokyny, jejichž cílem je podporovat vzdělávání žáků a studentů a jejich blaho a ochranu dětí. V případě potřeby je důležité hlásit incidenty nebo záležitosti, které mají dopad na blaho žáků a studentů.

Klíčová je účinná komunikace s žáky a studenty, kolegy, rodiči, vedením školy a dalšími členy školní komunity způsobem, který je profesionální, založený na spolupráci a podpoře a který je založen na důvěře a respektu. Je třeba zajistit, aby veškerá komunikace s žáky a studenty, kolegy, rodiči, vedením školy a dalšími osobami byla vhodná, včetně komunikace prostřednictvím elektronických médií, jako je e-mail, textové zprávy a sociální sítě.

Je nutné zajistit, aby se vědomě nepřistupovalo k nevhodným materiálům nebo obrázkům v elektronické nebo jiné podobě, nestahovali je ani je neměli jinak v držení, když se účastní školních aktivit. Dále je důležité zajistit, aby nevykonávali činnost pod vlivem jakýchkoli látek, které snižují jejich způsobilost k výuce.

4) Odborná praxe

Je klíčové udržovat vysoké standardy praxe ve vztahu k učení žáků a studentů, plánování, monitorování, hodnocení, podávání zpráv a poskytování zpětné vazby. Aplikovat své znalosti a zkušenosti je nezbytné při usnadňování komplexního rozvoje žáků a studentů. Je důležité plánovat a sdělovat jasná, náročná a dosažitelná očekávání od žáků a studentů, a vytvářet prostředí, v němž se mohou stát aktivními účastníky procesu učení a rozvíjet dovednosti celoživotního učení.

Zásadní je rozvíjení strategií výuky, učení a hodnocení, které podporují diferencované učení způsobem respektujícím důstojnost všech žáků a studentů, je zásadní. Odborný úsudek a praxe by měly být založeny na aktivním zapojení do rozvoje žáků a studentů, porozumění teoriím učení a pedagogice, tvorbě kurikul, etické praxi, vzdělávací politiky a legislativě, a také na reflexi těchto oblastí. V kontextu vzájemného respektu je třeba být otevřený a reagovat na konstruktivní zpětnou vazbu týkající se vlastní praxe a v případě potřeby vyhledat vhodnou podporu, radu a vedení. Jednání v nejlepším zájmu žáků a studentů by mělo být vždy prioritou.

5) Profesní rozvoj

Učitel by měl být schopen převzít osobní odpovědnost za udržování a zlepšování kvality své profesní praxe. Toto zahrnuje aktivní udržování profesních znalostí a porozumění, aby byly vždy aktuální, a reflektování a kritické hodnocení vlastní profesní praxe s ohledem na profesní znalostní základnu. Dále je důležité využívat příležitosti k profesnímu rozvoji v průběhu celé kariéry, což podporuje neustálý růst a zlepšování v oboru.

6) Profesní kolegiálnost a spolupráce

Je důležité spolupracovat s kolegy učiteli a studenty učitelství v zájmu sdílení, rozvoje a podpory osvědčených postupů a udržení nejvyšší kvality vzdělávacích zkušeností pro žáky a studenty. Také je podstatné spolupracovat s žáky a studenty, rodiči nebo opatrovníky, vedením školy, ostatními zaměstnanci, příslušnými odborníky a případně širší školní komunitou, aby bylo možné účinně naplňovat potřeby žáků a studentů.

Dále je třeba podle potřeby spolupracovat s inspekcí ministerstva školství a dovedností a dalšími zákonnými a veřejnými nestátními vzdělávacími a podpůrnými

službami. Zapojení se do plánování, realizace a hodnocení kurikula na úrovni třídy a školy je také klíčovým prvkem profesní koležiality a spolupráce. (IRELAND, COPC, 2016)

3.5 Australian Professional Standards for Teachers

Australské profesní standardy pro učitele v Austrálii jsou důležitým dokumentem, který stanovuje etické normy pro učitelskou profesi. Standardy, které vypracoval a podporuje Australský institut pro výuku a vedení škol (AITSL), stanovují vizi profesní praxe a zdůrazňují závazek vůči studentům a jejich učení. Učitelé jsou považováni za nedílnou součást vzdělávacího systému a musí být zodpovědní nejen ve vztazích se studenty, ale také s rodiči, kolegy a širší komunitou.

Hlavním účelem australských profesních standardů pro učitele je povzbudit učitele k tomu, aby brali ohled na čest a důstojnost učitelského povolání a zachovávali ji. Standardy definují základní etické odpovědnosti a povinnosti spojené s učitelskou profesí a poskytují vodítko pro etické posuzování a chování v praxi. Podporují také důvěru veřejnosti v učitelské povolání. Tyto standardy zahrnují klíčové oblasti, které se zabývají komplexními aspekty učitelské praxe, jako jsou znalosti obsahu, pedagogické dovednosti, profesní vzdělávání a závazek k výuce. Zahrnují také popisy kariérních stupňů učitele od absolventa až po ředitele školy. Tyto standardy nejen stanovují rámec pro každodenní praxi učitelů, ale představují také sdílenou vizi profesionality, která je klíčová pro udržení etických a kvalitních standardů výuky v australském vzdělávacím prostředí. (AUSTRALIA, PSFT, 2018)

Obrázek č.5: Australian Professional Standards for Teachers

Descriptor at career stage			
Graduate	Proficient	Highly Accomplished	Lead
Focus area 1.1 Physical, social and intellectual development and characteristics of students			
Demonstrate knowledge and understanding of physical, social and intellectual development and characteristics of students and how these may affect learning.	Use teaching strategies based on knowledge of students' physical, social and intellectual development and characteristics to improve student learning.	Select from a flexible and effective repertoire of teaching strategies to suit the physical, social and intellectual development and characteristics of students.	Lead colleagues to select and develop teaching strategies to improve student learning using knowledge of the physical, social and intellectual development and characteristics of students.
Focus area 1.2 Understand how students learn			
Demonstrate knowledge and understanding of research into how students learn and the implications for teaching.	Structure teaching programs using research and collegial advice about how students learn.	Expand understanding of how students learn using research and workplace knowledge.	Lead processes to evaluate the effectiveness of teaching programs using research and workplace knowledge about how students learn.
Focus area 1.3 Students with diverse linguistic, cultural, religious and socioeconomic backgrounds			
Demonstrate knowledge of teaching strategies that are responsive to the learning strengths and needs of students from diverse linguistic, cultural, religious and socioeconomic backgrounds.	Design and implement teaching strategies that are responsive to the learning strengths and needs of students from diverse linguistic, cultural, religious and socioeconomic backgrounds.	Support colleagues to develop effective teaching strategies that address the learning strengths and needs of students from diverse linguistic, cultural, religious and socioeconomic backgrounds.	Evaluate and revise school learning and teaching programs, using expert and community knowledge and experience, to meet the needs of students with diverse linguistic, cultural, religious and socioeconomic backgrounds.

Zdroj: Australian Professional Standards for Teachers, 2018

Struktura norem

Standards pro učitele obsahují sedm základních standardů, které definují, co by učitelé měli znát a umět. Tyto standardy jsou vzájemně propojené, závislé a překrývají se, jsou rozděleny do tří sfér: profesní znalosti, profesní praxe a profesní angažovanost; aspekty všech tří oblastí se vztahují k výuce. V rámci každého standardu jsou dále rozpracovány na učební znalosti, odbornou praxi a profesní angažovanost. Ty jsou poté rozčleněny do kategorií, které odpovídají čtyřem stupňům profesní kariéry: postgraduální, profesionální, pokročilý profesionální a manažerský. (Australian Professional Standards for Teachers, 2018)

Sedm standardů popisuje, co se od učitelů očekává ve třech oblastech výuky. Způsob, jakým učitelé tyto standardy formulují, závisí na kontextu jejich výuky a úrovni odbornosti a odráží požadavky na učení žáků, které vyučují:

1) Standard: Poznat studenty a způsob, jakým se učí.

Zahrnuje hluboké porozumění fyzickému, sociálnímu a intelektuálnímu rozvoji a vlastnostem žáků. Je důležité rozumět tomu, jak se žáci učí a uznávat specifika žáků s různým jazykovým, kulturním, náboženským a socioekonomickým zázemím. Klíčové jsou strategie pro výuku domorodých studentů a studentů z ostrovů Torrensova průlivu, stejně jako diferenciaci výuky tak, aby vyhovovala specifickým vzdělávacím potřebám studentů v celé škále jejich schopností. Dále je podstatné rozvíjet strategie na podporu plné účasti studentů se zdravotním postižením v učebním procesu.

2) Standard: Poznat obsah a způsob, jak ho vyučovat.

Zdůrazňuje důležitost porozumění obsahu a strategiím výuky ve vybrané výukové oblasti. To zahrnuje výběr a uspořádání obsahu v souladu s učebním plánem, hodnocením a výkaznictvím. Je nezbytné pochopit a respektovat domorodé obyvatele a obyvatele ostrovů v Torrensově průlivu, což je klíčové pro podporu usmíření mezi původními a nepůvodními obyvateli Austrálie. Strategie v oblasti gramotnosti a matematické gramotnosti jsou podstatné pro rozvoj základních dovedností studentů. Dále je důležité zapojit informační a komunikační technologie (ICT) do výukového procesu, aby byly výukové metody aktuální a efektivní.

3) Standard: Plánovat a implementovat efektivní výuku a učení.

Obsahuje stanovení náročných vzdělávacích cílů pro podporu maximálního rozvoje studentů. Tento proces zahrnuje plánování, strukturování a řazení vzdělávacích

programů, které jsou přizpůsobené potřebám studentů. Používání efektivních výukových strategií a výběr a použití relevantních zdrojů jsou klíčové pro dosažení těchto cílů. Efektivní komunikace ve třídě je nezbytná pro podporu porozumění a zapojení studentů. Vyhodnocování a zlepšování výukových programů je neustálý proces, který zahrnuje reflexi a přizpůsobení pro zajištění nejlepších možných výsledků vzdělávání. Zapojení rodičů a pečovatелů do vzdělávacího procesu je také důležité, protože to podporuje komplexní přístup k vzdělávání a rozvoji studentů.

4) Standard: Vytvářet a udržovat podpůrné a bezpečné vzdělávací prostředí.

Tato část je zaměřena na podporu účasti studentů v učebním procesu, což vyžaduje efektivní řízení aktivit ve třídě. Zvládání problémového chování je zásadní pro udržení pozitivní a konstruktivní atmosféry, a udržování bezpečnosti žáků je nejvyšší prioritou ve všech vzdělávacích aktivitách. Důležitou součástí tohoto standardu je také bezpečné, zodpovědné a etické využívání informačních a komunikačních technologií (ICT) v učebním prostředí. Tyto prvky společně přispívají k vytváření a udržování podpůrného a bezpečného vzdělávacího prostředí, které je nezbytné pro efektivní vzdělávání.

5) Standard: Hodnotit, poskytovat zpětnou vazbu a informovat o učení studentů.

Zaměřuje se na hodnocení učení studentů jako zásadního prvku vzdělávacího procesu. Je důležité poskytovat studentům efektivní a konstruktivní zpětnou vazbu o jejich učení, která je podporuje v dalším rozvoji. Vytváření konzistentních a srovnatelných posudků je klíčové pro spravedlivé a objektivní hodnocení výkonu studentů. Interpretace údajů o studentech hraje důležitou roli ve zlepšování výukových metod a přístupů. Dále je podstatné podávat zprávy o výsledcích žáků, které jsou jasné a informativní pro studenty, rodiče a další zúčastněné strany. Tyto aktivity společně přispívají k lepšímu porozumění a podpoře učení studentů.

6) Standard: Zapojit se do profesního vzdělávání.

Zahrnuje identifikaci a plánování potřeb odborného vzdělávání jako klíčového prvku pro rozvoj a zlepšení vzdělávací praxe. Tento proces vyžaduje aktivní zapojení do profesního vzdělávání, aby došlo k vylepšení a inovaci výukových metod. Důležitá je také spolupráce s kolegy, což umožňuje sdílení znalostí, zkušeností a osvědčených postupů, což přispívá k dalšímu zlepšení praxe. Uplatnění získaných poznatků z profesního vzdělávání v praxi je nezbytné pro zlepšení učení žáků, čímž se zvyšuje celková kvalita vzdělávacího procesu.

7) Standard: Profesionálně spolupracovat s kolegy, rodiči/opatrovníky a komunitou.

Zdůrazňuje význam dodržování profesní etiky a povinností v rámci pedagogické práce. To zahrnuje také dodržování legislativních, administrativních a organizačních požadavků, které jsou zásadní pro efektivní a odpovědnou praxi. Spolupráce s rodiči a pečovateli je klíčová pro podporu vzdělávacích cílů a rozvoje studentů, což zahrnuje sdílení informací, podporu a vzájemné porozumění. Zapojení do profesních pedagogických sítí a širších komunit také představuje přínos, protože umožňuje výměnu znalostí, zkušeností a osvědčených postupů, což přispívá k profesnímu růstu a rozvoji vzdělávacích metod. (Australian Professional Standards for Teachers, 2018)

Oblasti zaměření a jejich popis ilustrují složky kvalitní výuky na jednotlivých profesních úrovních. Představují sjednocené prvky komplexního vzdělávacího procesu. Efektivní učitelé jsou schopni integrovat a uplatňovat popsané znalosti, postupy a profesní iniciativy a vytvářet vzdělávací prostředí, v němž je učení ceněno. Čtyři kariérní stupně v tomto standardu představují měřítko pro rozpoznání profesního rozvoje učitele v průběhu jeho kariéry. Postup jednotlivými etapami představuje zvyšující se porozumění uplatňované ve vyšší míře v širších a složitějších situacích.

Absolvent učitelých programů – čerstvě dostudovaný učitel

Absolventi australských programů vzdělávání učitelů, kteří splňují profesní standardy, mají znalosti a dovednosti potřebné pro efektivní výuku a řízení vzdělávacích programů. Rozumí vlivu různých charakteristik žáků na učení a umí používat inkluzivní výukové metody. Mají dobré znalosti jednotlivých předmětů a učebních osnov a jsou schopni navrhovat výuku a hodnotit učení studentů. Jsou také schopni efektivně řídit třídu, podporovat blaho žáků a profesionálně spolupracovat s kolegy a rodiči.

Zkušený učitel – zdatný/velmi schopný učitel

Kompetentní učitelé splňují požadavky pro oficiální registraci tím, že prokáží, že dosáhli sedmi standardů této úrovně. Umí vytvářet efektivní vzdělávací zkušenosti pro žáky tím, že přizpůsobí výuku jejich jedinečným potřebám a jejich odlišným kulturním, sociálním a jazykovým charakteristikám. Zajišťují bezpečné a pozitivní prostředí pro výuku, do kterého se mohou aktivně zapojit všichni žáci. Navrhují a realizují poutavý výukový program, který splňuje požadavky učebních osnov, hodnocení a výkaznictví. Využívají zpětnou vazbu a hodnocení k analýze a rozvoji znalostí a porozumění studentů. Kompetentní učitelé využívají řadu zdrojů, včetně výsledků žáků, k hodnocení a úpravě výuky. Plánuje a hodnotí profesní rozvoj s pomocí kolegů. Spolupracují s kolegy, přijímají rady a efektivně komunikují se studenty, kolegy, rodiči a komunitou. Chovají se profesionálně a eticky ve všech situacích.

Vysoce kvalifikovaný učitel

Vysoce kvalifikovaní učitelé jsou vysoce efektivní a zruční pedagogové, kteří běžně pracují samostatně i ve spolupráci na zlepšování své vlastní praxe i praxe svých kolegů. Tito učitelé jsou aktivními a znalými členy svých škol. Přispívají k učení svých kolegů a mohou se ujmout role vedoucích, poradců a průvodců ostatních. Pravidelně diskutují a podílejí se na efektivní výuce s cílem zlepšit vzdělávací výsledky žáků. Maximalizují příležitosti k učení tím, že chápou zázemí a osobní charakteristiky žáků a vliv těchto faktorů na jejich učení. Poskytují také podporu a strategie kolegům, včetně začínajících učitelů, aby vytvořili pozitivní a produktivní prostředí pro učení.

Vysoce kvalifikovaní učitelé mají hluboké znalosti svého předmětu a obsahu učebních osnov. Jsou vzorem správné výuky ve svém oboru výuky. Spolupracují s kolegy při plánování, hodnocení a úpravách výukových programů s cílem zlepšit učení žáků. Udržují si přehled o nejnovějších poznacích z oblasti svého předmětu a širších oblastí

působnosti učitelů všeobecně vzdělávacích předmětů. Dále umí analyzovat údaje o žácích a využívat je ke zlepšení výuky a učení. Aktivně vytvářejí prostředí, které maximalizuje příležitosti pro profesní vzdělávání a praxi jejich kolegů. Sledují své vlastní potřeby v oblasti profesního vzdělávání a přizpůsobují je potřebám svých žáků. Jednají eticky ve všech situacích. Mají dobré interpersonální, komunikační a prezentační dovednosti. Efektivně a rychle komunikují se studenty, kolegy, rodiči a členy komunity.

Vedoucí učitelé

Vedoucí učitelé jsou uznáváni a respektováni kolegy, rodiči a komunitou jako příkladní učitelé. Dlouhodobě prokazují konzistentní a inovativní vyučovací postupy. Iniciují a vedou aktivity zaměřené na zlepšení vzdělávacích příležitostí pro všechny žáky, a to jak ve škole, tak mimo ni. Vytvářejí inkluzivní vzdělávací prostředí, které odpovídá potřebám žáků z různého jazykového, kulturního, náboženského a socioekonomického prostředí. Snaží se zlepšovat svou vlastní praxi a sdílet své zkušenosti s kolegy. Jsou zkušení v mentoringu učitelů a studentů učitelství a pracují na rozvoji znalostí, praxe a profesního nasazení ostatních učitelů. Podporují kreativní a inovativní myšlení svých kolegů. Využívají své dovednosti a hluboké znalosti k poskytování efektivních příležitostí k výuce a učení a sdílejí znalosti s kolegy a studenty učitelství. Podporují kolegy ve zlepšování jejich profesní praxe tím, že jim vysvětlují vztah mezi efektivní výukou a učním. Vedou proces zlepšování výsledků studentů tím, že hodnotí a přezkoumávají programy, analyzují údaje o hodnocení studentů a zapracovávají zpětnou vazbu od rodičů. Zapojují také nejnovější výzkumy v oblasti efektivního vyučování a učení. Reprezentují školu a učitelskou profesi v komunitě.

Vývoj standardů výuky je nezbytný pro zajištění vysoké kvality výuky a učení v australských školách. Vypracování a zavedení standardů zařadilo australský vzdělávací systém mezi nejlepší na světě. Standardy jsou nedílnou součástí reformy dohodnutých v rámci Národního partnerství pro zlepšení kvality učitelů a pomohou naplnit cíle a závazky stanovené v Melbournské deklaraci. (AUSTRALIA, PSFT, 2018)

4. Systematické shrnutí

Hlavním záměrem této kapitoly je poskytnout komplexní přehled a analýzu klíčových problémových oblastí etických kodexů v oblasti vzdělávání. Byl proveden detailní rozbor každého etického kodexu, s důrazem na identifikaci hlavních problémových oblastí a souvisejících kritérií, čímž se doplňuje klasifikace podle Göbelové (Ostrava, 2015). Pro každou identifikovanou problémovou oblast bylo poskytnuto podrobné vysvětlení, jak je daná problematika interpretována a aplikována v rámci jednotlivých kodexů.

Dále byla v této kapitole provedena analýza stupně shody problémových oblastí mezi různými kodexy. Za každým rozebraným kritériem následuje výčet zemí, ve kterých je daná problémová oblast zohledňována a řešena v jejich vlastních etických kodexech. Tento přístup umožňuje nejen rozpoznat rozdíly a podobnosti mezi etickými normami různých vzdělávacích systémů, ale také poskytuje ucelený pohled na to, jak jsou etické otázky vzdělávání vnímány a řešeny na globální úrovni.

4.1 Zásady vůči žákům

Tabulka č.1: Zásady vůči žákům

	USA	KANADA	VELKÁ BRITÁNIE	IRSKO	AUSTRÁLIE	Počet kodexů, které řeší danou oblast
Respekt k rozmanitosti žáků	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	4
Podpora rozvoje žáků	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	5
Bezpečné a podpůrné vzdělávací prostředí	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	4
Zapojení žáků do vzdělávacího procesu	NE	NE	ANO	ANO	ANO	3

Zdroj: Autor

Tato kapitola obsahuje klíčové zásady pro vytváření efektivního a inkluzivního vzdělávacího prostředí, které podporuje rozvoj žáků ve všech směrech. Jsou zde probrány zásady jako podpora rozmanitosti, bezpečné prostředí a zapojení žáků, které jsou důležité pro jejich úspěch ve 21. století.

V rámci vzdělávacího procesu jsou zásady vůči žákům zásadní pro tvorbu efektivního a inkluzivního prostředí, které podporuje všechny žáky ve vzdělávání a rozvoji. Jednou z klíčových zásad je podpora rozvoje žáků, což zahrnuje poskytování podpory a zdrojů, jež umožňují žákům rozvíjet nejenom akademické dovednosti, ale také osobnostní a sociální schopnosti. Tím se podporuje kreativita, kritické myšlení, emoční inteligence a schopnost spolupracovat. (USA, Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Dále je zásadní respektovat rozmanitost žáků. Tato zásada zdůrazňuje důležitost uznání a ocenění rozdílů mezi žáky, jako jsou kulturní, jazykové, náboženské a socioekonomické rozdíly. Vytváření prostředí, kde se všichni žáci cítí respektováni a jejich rozmanitost je považována za přínos, je nezbytné pro rozvoj vzájemného porozumění a tolerance. (Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Bezpečné a podpůrné vzdělávací prostředí je dalším základním kamenem. Je důležité zajistit, aby se žáci cítili v bezpečí a byli chráněni před šikanou, diskriminací a jakoukoliv formou násilí. Součástí toho je také poskytování potřebné podpory v akademických i emocionálních oblastech, aby se žáci mohli úspěšně rozvíjet ve všech směrech. (USA, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Poslední zkoumanou položkou je, zapojení žáků do vzdělávacího procesu. To je zásadní pro podporu aktivního a smysluplného učení. Je důležité, aby žáci měli možnost podílet se na rozhodování o svém vzdělávání, vyjadřovat své názory a být aktivními účastníky svého učebního procesu. Tím se podporuje nejen jejich akademický rozvoj, ale také rozvoj dovedností potřebných pro úspěch v 21. století. (Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Toto jsou zásady, které jsou nezbytné pro vytváření kvalitního vzdělávacího prostředí a které by měly být vždy zohledněny při práci s žáky.

4.2 Zásady vůči kolegům

V této kapitole jsou zkoumány zásady pro efektivní spolupráci a vytváření pozitivního pracovního prostředí ve školství. Je zde zahrnuta profesní spolupráce, etické chování, sdílení znalostí a týmový přístup, které jsou klíčové pro úspěšné profesní vztahy a zdravé pracovní prostředí.

Tabulka č.2: Zásady vůči kolegům

	USA	KANADA	VELKÁ BRITÁNIE	IRSKO	AUSTRÁLIE	Počet kodexů, které řeší danou oblast
Profesionální spolupráce a podpora	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	5
Etické chování a respekt v profesních vztazích	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	4
Sdílení znalostí a zkušeností	NE	NE	NE	ANO	NE	1
Kolegialita a týmový přístup	NE	NE	NE	ANO	ANO	2

Zdroj: Autor

V profesním prostředí, zejména ve školství, je důležité dodržovat určité zásady při jednání s kolegy, aby byla zajištěna bezproblémová spolupráce a pozitivní pracovní prostředí. Jednou ze základních zásad je profesní spolupráce a podpora. Tato zásada zahrnuje vzájemnou pomoc, sdílení zdrojů a společné řešení problémů, což přispívá k tomu, že pracovní proces je efektivní a úspěšný. (Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

V profesních vztazích je rovněž nezbytné etické chování a respekt. To znamená zachovávat mezi kolegy čestnost, spravedlnost, transparentnost a vzájemný respekt. Etické chování podporuje důvěru a respekt a tvoří základ plodné profesní spolupráce. (USA, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Důležité je také sdílení znalostí a zkušeností. To rozvíjí nejen jednotlivce, ale také tým a organizaci jako celek. Sdílení odborných znalostí a praktických zkušeností umožňuje všem členům týmu rozvíjet a obnovovat svou odbornou praxi. (Irsko)

A konečně, kolegiální a týmový přístup. Ty jsou nezbytné pro vytvoření kooperativního a pozitivního pracovního prostředí. Kolegiální se projevuje vzájemnou podporou, spoluprací a aktivním přístupem k výzvě. Týmový přístup zahrnuje společné plánování, rozhodování a sdílení odpovědnosti, což vede k efektivnějšímu a harmoničtějšímu pracovnímu prostředí. (Irsko, Austrálie)

Tyto zásady jsou klíčové pro budování a udržování zdravých a produktivních profesních vztahů, které jsou nezbytné pro úspěch každé organizace nebo týmu.

4.3 Zásady vůči profesi/výkonu činnosti

V této kapitole jsou probrány klíčové zásady pro etický a efektivní výkon učitelské profese. Zahrnuty jsou témata jako dodržování profesních standardů, neustálý rozvoj, duševní zdraví učitelů, motivace žáků a inkluzivní vzdělávání.

Tabulka č.3: Zásady vůči profesi/výkonu činnosti

	USA	KANADA	VELKÁ BRITÁNIE	IRSKO	AUSTRÁLIE	Počet kodexů, které řeší danou oblast
Dodržování profesních standardů a etických principů	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	5
Neustálý profesní rozvoj a vzdělávání	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	5
Psychohygiena učitele	ANO	NE	NE	NE	NE	1
Zodpovědnost a odpovědné jednání v rámci profese	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	5
Motivace žáků	NE	NE	ANO	ANO	NE	2
Organizace hodin/struktura výuky	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	4
Inkluze – speciální potřeby žáků	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	4
Hodnocení žáků a zpětná vazba	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	4
Nastavení náročných, ale dosažitelných cílů	NE	NE	ANO	ANO	ANO	3
Snaha o zachování důstojnosti profese	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	5

Zdroj: Autor

Učitelská profese má soubor zásad, které jsou nezbytné pro kvalitní a etický výkon její práce. Nejdůležitější z nich je dodržování profesních standardů a etických zásad. To znamená jednat v souladu se stanovenými pravidly a normami, které upravují vhodné chování ve vzdělávacím prostředí. (USA, Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Zároveň je pro učitele důležitý neustálý profesní rozvoj a vzdělávání, aby si udrželi znalosti a inovativní pedagogický přístup. (USA, Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Je také důležité starat se o duševní zdraví učitelů a předcházet jejich vyhoření. To je klíčové pro to, aby si udrželi schopnost poskytovat kvalitní vzdělávání. Důležité je také pečlivě zvažovat profesní odpovědnost a zodpovědnost, tj. dopad rozhodnutí a činností na žáky a širší vzdělávací komunitu. (USA)

Dalším klíčovým faktorem je motivace žáků. Učitelé musí být schopni motivovat žáky k učení a podporovat jejich osobní rozvoj. To souvisí se strukturou a plánováním výuky tak, aby byla efektivní a přínosná pro všechny žáky. (Velká Británie, Irsko)

Důležitá je také účast žáků a jejich speciální potřeby. Inkluzivní přístup ke všem žákům bez ohledu na jejich individuální schopnosti a potřeby je nezbytný pro spravedlivé a efektivní vzdělávání. (Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Zároveň je důležité spravedlivě hodnotit studenty a poskytovat jim konstruktivní zpětnou vazbu. (Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Stanovení náročných, ale dosažitelných cílů může studenty motivovat k dosažení lepších výsledků. Snaha o zachování profesní důstojnosti také ukazuje, jak důležité je zachovávat vysoké standardy profesní etiky a integrity. (Velká Británie, Irsko, Austrálie)

4.4 Zásady vůči rodičům a komunitě

V této kapitole jsou probrány základními principy, které jsou nezbytné pro posílení vazeb a podpory vzdělávacího procesu mezi školami, rodiči a komunitou. Je zde řešena důležitost efektivní komunikace a spolupráce, pozitivní reprezentace školy a učitelské profese ve společnosti, podpora vzdělávacích cílů komunity a aktivní účast na vzdělávacích iniciativách.

Tabulka č.4: Zásady vůči rodičům a komunitě

	USA	KANADA	VELKÁ BRITÁNIE	IRSKO	AUSTRÁLIE	Počet kodexů, které řeší danou oblast
Komunikace a spolupráce s rodiči a veřejností	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	5
Reprezentace školy a profese v komunitě	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	4
Podpora vzdělávacích cílů komunity	NE	NE	NE	NE	NE	0
Zapojení do místních a širších vzdělávacích iniciativ	NE	ANO	NE	NE	ANO	2

Zdroj: Autor

Ve vztahu mezi školou, rodiči a komunitou je pro posílení těchto vazeb a podporu celého vzdělávacího procesu důležitá řada základních principů. Jedním z nejdůležitějších z nich je komunikace a spolupráce s rodiči a komunitou. Efektivní a otevřený dialog mezi školou a rodiči utváří prostředí vzájemného porozumění a podpory nezbytné pro úspěch žáků. Součástí této spolupráce je také informování veřejnosti o aktivitách a úspěších školy, což podporuje transparentnost a pozitivnější vnímání školy ve společnosti. (USA, Kanada, Velká Británie, Irsko, Austrálie)

Dalším důležitým aspektem je reprezentace školy a učitelské profese ve společnosti. Je důležité, aby školy a jejich pracovníci byli vnímáni v pozitivním světle, čímž se budují dobré vztahy s komunitou a zvyšuje se důvěra ve vzdělávací systém.

To vyžaduje nejen profesionální chování, ale také aktivní účast na komunitních akcích a projektech. (USA, Kanada, Velká Británie, Irsko)

Zásadní je také podpora vzdělávacích cílů komunity. Školy by měly spolupracovat s místními institucemi a organizacemi a zapojovat se do aktivit, které rozšiřují vzdělávací příležitosti a zlepšují vzdělávání v komunitě. To zahrnuje účast na místních projektech, spolupráci s neziskovými organizacemi a podporu místních vzdělávacích programů.

V neposlední řadě účast na místních i širších vzdělávacích iniciativách ukazuje, jak je důležité, aby se školy aktivně zapojovaly do vzdělávacích a rozvojových projektů přesahujících jejich vlastní hranice. Takové aktivity nejen rozšiřují sféru vlivu škol, ale také poskytují příležitosti pro osobní a profesní rozvoj žáků a učitelů. (Kanada, Austrálie)

Tyto zásady jsou nezbytné pro budování produktivních, kooperativních a vzájemně prospěšných vztahů mezi školami, rodinami a širší komunitou a jsou klíčem k úspěšnému vzdělávacímu procesu.

5. Komparativní analýza etických kodexů ve vzdělávání

Srovnávací analýza je výzkumná metoda, která se zaměřuje na porovnávání různých předmětů s cílem zjistit podobnosti a rozdíly. V kontextu etických kodexů ve vzdělávání lze tuto metodu použít k porovnání různých etických pravidel a směrnic platných v různých vzdělávacích systémech a institucích. Cílem je zjistit, jak se tyto kodexy liší v různých kulturách, zemích a typech vzdělávacích institucí a jak tyto rozdíly ovlivňují chování a vzdělávací praxi.

Srovnávací analýzu lze využít k lepšímu pochopení složitostí a nuancí, které ovlivňují etiku ve vzdělávání, a zároveň k identifikaci společných hodnot a zásad, které jsou důležité pro vzdělávací instituce na celém světě. To může pomoci vytvořit účinnější a univerzálně použitelné etické normy, které budou odpovídat potřebám různých vzdělávacích systémů. (Průcha, 2006)

5.1 Úvod do srovnávací analýzy

V této části se zaměřujeme na srovnávací/komparativní analýzu etických kodexů, jak ukazuje následující tabulka. Při srovnání různých etických kodexů uplatňovaných v edukačním procesu lze pozorovat, že ačkoli se tyto kodexy v mnoha ohledech liší, existuje šest základních problémových oblastí, ve kterých se všechny shodují.

5.2 Přehled základních problémových oblastí

Tyto základní problémové oblasti jsou následující:

- 1) Podpora rozvoje žáků: Společným znakem všech norem je snaha o podporu komplexního rozvoje studentů, který zahrnuje nejen jejich akademický, ale i osobní a sociální rozvoj.
- 2) Dodržování profesních standardů a etických principů: Každý kodex zdůrazňuje význam dodržování vysokých profesních standardů a etických zásad jako základu důvěry a respektu v učitelské profesi.
- 3) Neustálý profesní rozvoj a vzdělávání: Důraz na další profesní rozvoj a vzdělávání odráží skutečnost, že vzdělávací prostředí a požadavky na učitele se neustále vyvíjejí a vyžadují neustálé zlepšování.

- 4) **Zodpovědnost a odpovědné jednání v rámci profese:** Standardy zdůrazňují význam odpovědnosti a etického chování učitelů, které mají významný vliv na kvalitu vzdělávání a na příklad, který učitelé dávají svým žákům.
- 5) **Snaha o zachování důstojnosti:** Zachování důstojnosti v učitelské praxi je klíčem k vytvoření bezpečného, respektujícího a spolupracujícího vzdělávacího prostředí.
- 6) **Komunikace a spolupráce s rodiči a veřejností:** To zdůrazňuje význam otevřené komunikace a účinné spolupráce s rodiči a širší komunitou, která je nezbytná pro podporu celého vzdělávacího procesu a zapojení komunity. (Göbelová, 2015)

5.3 Zhodnocení kodexu ve vztahu k ostatním kodexům

Spojené Státy Americké

Analýza zdůrazňuje několik pozoruhodných aspektů. Překvapivě vyplývá, že etické kodexy pro učitele ve Spojených státech se vyznačují stručností, obecností a výmluvností. Tato zjištění jsou o to překvapivější, že Spojené státy mají obrovskou geografickou rozlohu, demografickou rozmanitost a multikulturalitu. V této souvislosti je obzvláště zářející, že dohody jsou tak reduktivní a zdánlivě neinformativní. Zejména chybí výslovná zmínka o respektování rozmanitosti studentů. Toto opomenutí je o to překvapivější, jelikož se Spojené státy vyznačují rozmanitostí kultur, etnik, menšin a socioekonomických nerovností.

V porovnání s ostatními zkoumanými etickými kodexy je zřejmé, že americký kodex se nezmiňuje o řadě důležitých pedagogických prvků, jako je motivace žáků, struktura a organizace výuky, hodnocení žáků, proces poskytování a přijímání zpětné vazby, stanovování ambiciózních, ale dosažitelných cílů, a inkluze žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Je zřejmé, že tyto základní aspekty, které jsou nezbytné pro efektivní fungování a systematické řízení třídy, nejsou v americkém kodexu výslovně řešeny.

Na druhou stranu se americký kodex zcela konkrétně zabývá psychickým zdravím, fyzickou odolností a sociální obezřetností učitelů. Tyto otázky jsou klíčové pro prevenci vyhoření a udržení zdravého odstupu od profese. Vzhledem k těmto prioritám lze doufat, že americký kodex bude v budoucnu obsahovat další ustanovení na podporu aktivní účasti učitelů na školní komunitě a vzdělávacích cílech.

Kanada

Kanadský etický kodex pro učitele splňuje řadu norem a překrývá se s americkým kodexem, ale přesto má specifické zaměření. Kodex klade značný důraz na zásady související s rodinou a komunitou a jasně zdůrazňuje význam zapojení učitelů do místních a širších vzdělávacích iniciativ.

V rámci kanadského kodexu je kladen jasný důraz na organizaci výuky, začleňování žáků se speciálními potřebami a procesy hodnocení a zpětné vazby. V kontextu vztahů mezi pedagogy však kanadský kodex klade menší důraz na povinnosti pedagogů vůči kolegům, zejména na etické chování, respekt v profesních vztazích, komunikaci, sdílení znalostí a zkušeností, kolegiální a týmovou spolupráci. Tyto aspekty jsou v kanadském kodexu z velké části ignorovány nebo opomíjeny.

Kanadský kodex přitom klade důraz na vytváření vřelého a spolupracujícího pracovního prostředí, které podporuje vzájemnou podporu a respekt mezi členy fakulty. Takový přístup je v kodexu prezentován jako klíčový pro vytvoření efektivního a harmonického vzdělávacího prostředí.

Velká Británie

Etický kodex učitelů Spojeného království je lehce komplexnější dokument než ostatní zkoumané kodexy. Účinně se zabývá a přesně definuje řadu pedagogických zásad týkajících se vztahů se studenty, včetně podrobného pojednání o pedagogickém chování vůči studentům.

Zmiňuje se o etickém chování, profesionální spolupráci a vzájemné podpoře v profesních vztazích mezi učiteli. Nedostatečný důraz je však kladen na sdílení informací a týmovou spolupráci ve školním prostředí. V oblasti výuky, hodnocení žáků a ochrany důstojnosti učitelského povolání poskytuje kodex jasné a konkrétní pokyny. Důležitým aspektem kodexu je důraz na motivaci žáků a princip inkluze žáků se speciálními

potřebami. Na druhou stranu se kodex nezabývá psychohygienou učitelů, která je v dnešní době uznávána jako důležitá součást učitelské profese.

Kodex se zabývá také zásadami týkajícími se širší školní komunity a rodičů, tato část je však méně obsáhlá. Kodex chování ve Spojeném království tedy pokrývá mnoho důležitých oblastí vzdělávací činnosti, i když některé aspekty, jako je duševní zdraví učitelů a podpora týmové práce, v kodexu chybí.

Irsko

Jak je patrné z příložené tabulky, irský etický kodex pro učitele splňuje nejvíce kritérií ze všech analyzovaných kodexů, tj. devatenáct z dvaceti. Kodex se vyznačuje svou přesností a jasně formulovanou vizí. Dokument je systematicky rozdělen do čtyř hlavních částí: Předmluva, Glosář, Úvod a samotný Kodex, z nichž poslední část obsahuje informace o stížnostech na registrované učitele.

V předmluvě kodexu je zdůrazněn význam zřízení Učitelé rady v roce 2006 pro rozvoj irského vzdělávacího systému, stanovení profesních standardů ve vzdělávání a jejich význam pro učitelkou praxi. Kodex profesního chování učitelů, zavedený v roce 2007 a revidovaný v roce 2012, určuje základní standardy učitelé praxe a vizí efektivní výuky.

Součástí Kodexu je také slovníček, který definuje pojmy důležité pro jeho pochopení, jako jsou: rodiče, žáci, učitelé, neuspokojivý či nesprávný pracovní výkon a profesní pochybení. V úvodu je vysvětlen účel Kodexu, jeho možné využití a struktura a kontext dokumentu.

Kodex se skládá ze čtyř hlavních oblastí, které společně pokrývají většinu stanovených norem. Zaměřuje se na řadu důležitých aspektů vzdělávacího procesu, včetně organizace výuky, inkluze, profesního rozvoje učitelů, respektování různorodosti žáků a motivace k učení. Kodex se však nezmiňuje o duševním zdraví učitelů, které je základním prvkem pro efektivní fungování učitelé profese. Chybějící zmínka o důležitosti psychického a duševního zdraví učitelů může zpochybnit jejich schopnost udržet si vysokou úroveň výkonu v nepříznivých podmínkách a v krajních případech vést až k syndromu vyhoření.

Kodex rovněž odkazuje na práci učitelů v komunitě, zejména pokud jde o kontakty s rodiči a zastupování školy. Neřeší však zapojení učitelů do místních a širších

vzdělávacích iniciativ. Závěrečná část dokumentu upozorňuje na zpětnou vazbu, zejména na stížnosti na registrované učitele.

Celkově kodex poskytuje ucelený pohled a vizi budoucího vývoje a fungování učitelské profese, ale některé klíčové body je třeba vyjasnit.

Austrálie

Australský etický kodex pro učitele je komplexní, systematicky uspořádaný a jasně strukturovaný a tím se liší od kodexů jiných zemí jako je například USA. Jeho jedinečným rysem je, že rozděluje úroveň učitelské profese do čtyř kategorií. To motivuje pedagogické pracovníky a zajišťuje jejich jasné zařazení do kategorií podle profesních požadavků, které splňují, a podle dosažené úrovně odbornosti. Toto rozčlenění zároveň poskytuje cestu k postupu do vyšších kategorií v rámci profesního růstu. Ačkoli je kodex relativně rozsáhlý, nemá tolik splněných kritérií jako irský kodex. Na druhou stranu obsahuje velké množství informací důležitých pro pedagogickou praxi, které v irském kodexu nejsou často nebo vůbec zmíněny.

Struktura dokumentu je založena na úvodní kapitole shrnující hlavní zásady a cíle Kodexu, po níž následuje podrobné rozdělení Kodexu do tří hlavních kategorií. Dokument uzavírá slovníček obsahující vysvětlení klíčových pojmů a poznámky poskytující doplňující informace, jakož i oddíl s poděkováním popisující práci různých organizací a jednotlivců, kteří přispěli k vývoji a formulaci Kodexu.

6. Možnosti využití tématu etických kodexů ve výuce

Praktická implementace etických principů do výuky občanské výchovy a společenských věd je klíčová. Etický kodex učitele představuje zásadní nástroj, který má široké uplatnění nejen v praxi učitelů občanské výchovy a základů společenských věd, ale také v rámci celého vzdělávacího procesu. Jeho význam spočívá především v poskytování pevného rámcového orientačního bodu pro profesionální chování. Kodex slouží jako etický kompas, jenž učitelům pomáhá navigovat složitými etickými dilematy a situacemi, s nimiž se mohou v průběhu své práce setkat. Díky tomu přispívá k posílení důvěry, respektu a otevřené komunikace jak mezi pedagogy a studenty, tak i v rámci širší školní komunity. V hodinách občanské výchovy a základů společenských věd může etický kodex učitele posloužit jako praktický příklad při diskusi o morálních dilematech a občanské zodpovědnosti. Jeho využití v těchto kontextech pomáhá studentům porozumět důležitosti etických principů ve veřejném i osobním životě a rozvíjí jejich schopnost etického uvědomění a rozhodování.

Dalším významným aspektem etického kodexu je jeho role v reflexi vlastní praxe a seberozvoji učitelů. Kodex nabízí možnost kritického hodnocení vyučovacích metod a mezilidských vztahů, což přispívá k neustálému zdokonalování pedagogické praxe a k posilování vzoru etického chování pro studenty. Etický kodex také hraje klíčovou roli v podpoře afektivní složky vzdělávání. Rozvíjí empatii, respekt a sociálně-emoční dovednosti, které jsou nezbytné pro úspěšné fungování v komplexním sociálním prostředí. Tento aspekt je neocenitelný zejména ve výuce občanské výchovy, kde se studenti učí reflektovat sociální a etické otázky a integrovat je do svého chování.

Pokud se podíváme na současné metody výchovy, které se zaměřují na hodnoty, vidíme, že většinou jde o metody normativní, tedy takové, které nastavují pravidla, co je správné a co ne. To platí i v naší moderní době, ačkoliv existují výjimky, jako například metody, které se soustředí na prozkoumávání a objasňování hodnot. V podstatě se tyto přístupy zaměřují buď na to, že lidé by měli přijmout určité typy chování, jako v případě výchovy, která podporuje sociální a morální chování, nebo na diskuse a debaty, které vedou k rozvoji morálního myšlení a hledání shody v otázkách dobra a spravedlnosti. Toto druhé je inspirováno Kohlbergovým přístupem ke spravedlivé školní komunitě. Zdá se ale, že tyto různé přístupy prochází neustálým vývojem.

Proceduralisté, tedy lidé, kteří kladou důraz na procesy a metody, zdůrazňují důležitost dobré atmosféry ve třídě, empatie a chování, které bere v potaz druhé. Upozorňují však, že diskuse a debaty by neměly zpochybňovat základní morální hodnoty. Na druhé straně autoři zaměřeni na rozvoj sociálního chování uznávají, že nejvyšší forma tohoto chování, tzv. komplexní sociální chování, vyžaduje hluboké pochopení spravedlnosti a zohlednění práv a potřeb všech zúčastněných.

Z pohledu vývojové psychologie se ukazuje, že metody výchovy, které podporují sociální chování, jsou nejúčinnější u mladších dětí, které se učí napodobováním dospělých a tréninkem. Jakmile děti dosáhnou věku, kdy jsou schopné formálního myšlení a začínají chápat spravedlnost jako rovnost, zdají se být účinnější metody, které se zaměřují na procesy a diskuse. Moderní metody výchovy hodnotí žáka jako aktivně se učící osobu, která se v průběhu učení dozvídá o sobě a formuje svoji morální osobnost.

Všechny tyto teorie se shodují na tom, že důležitým prvkem pro rozvoj morálního charakteru žáka je příznivé sociální prostředí ve škole, které podporuje sociální chování a dobré vzájemné soužití. (Vališová, 2011)

Závěr

V rámci této bakalářské práce byla prozkoumána problematika etických kodexů pedagogických pracovníků. Hlavním zaměřením byla analýza etických kodexů učitelů z různých zemí, včetně Spojených států amerických, Kanady, Austrálie, Velké Británie a Irska. S využitím metodologie Taťány Göbelové a jejího rozdělení kritérií učitelského kodexu byly identifikovány klíčové obsahové oblasti těchto kodexů.

Teoretická část práce byla věnována objasnění základních pojmů souvisejících s danou tématikou. Byly prozkoumány koncepty etiky a morálky ve vztahu k pedagogickému pracovníkovi a jeho profesní roli. Rozpracována byla témata aplikované a profesní etiky, přičemž byl podrobně definován pojem „profese“ s odkazem na dokumenty Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Práce rovněž reflektuje vydání nového českého etického kodexu pro učitele v roce 2022 a jeho význam pro pedagogickou praxi.

V praktické části této bakalářské práce byla provedena komparativní analýza etických kodexů ve vzdělávacím sektoru. Prezentován byl přehled základních problémových oblastí, včetně jejich kritérií, a následně komparace jednotlivých bodů. Tato analýza byla strukturována do čtyř hlavních skupin, každá se svými podkategoriemi, což umožnilo detailní prozkoumání různých aspektů etických kodexů. Tyto skupiny zahrnovaly zásady týkající se vztahu k žákům, kolegům, samotné profesi a výkonu činnosti, a také zásady vztahující se k rodičům a širší komunitě. Toto rozdělení umožnilo komplexní pohled na etické kodexy a jejich aplikaci v různých kontextech školního prostředí.

Téma etického kodexu a učitelské etiky v České republice bylo dlouhou dobu v pozadí veřejného a profesního zájmu, avšak dnes už existuje český etický kodex pro učitele. I když je to významný krok vpřed, stále zůstává prostor pro další zlepšování a rozvoj. Zahraniční etické kodexy mohou sloužit jako cenná inspirace pro další rozšiřování a inovace českého kodexu. Je však důležité, aby se při jeho tvorbě neopíralo pouze o přejímání názorů z cizích kodexů. Mělo by se zohlednit specifika a potřeby českého školství, stejně jako domácí tradice, principy a zásady. Takový přístup umožní "ušít kodex na míru" českému vzdělávacímu prostředí a jeho konkrétním potřebám.

Seznam použitých zdrojů a literatury

Literatura

DOROTÍKOVÁ, Soňa, ed., 2003. *Profesní etika učitelství*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7290-102-8.

GÖBELOVÁ, Taťána, 2015. *Profesní hodnoty a etické principy v práci učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta. ISBN 978-80-7464-808-3.

HODOVSKÝ, Ivan, 1992. *Úvod do etiky*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého. ISBN 80-7067-191-2.

LORENZOVÁ, Jitka, 2016. *Kontexty vzdělávání v postmoderní situaci*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-7308-650-3.

PRŮCHA, Jan, 2002. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-621-7.

PRŮCHA, Jan, 2006. *Srovnávací pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-155-7.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2013. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.

ROBINSON, Dave, 2004. *Etika*. Ilustroval Chris GARRATT. Praha: Portál. Seznamte se -. ISBN 80-7178-941-0.

SCHNEIDER, Evžen Karel, 2023. *Profily morálky: projevy morálky v jejich protichůdnosti, spojitosti a soudržnosti*. České Budějovice: Kopp. ISBN 978-80-7232-625-9.

ŠVARCOVÁ, Iva, 2015. *Etika výchovy*. Praha. VŠCHT.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ, Miroslav BUREŠ a Jitka LORENZOVÁ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

Internetové zdroje

ARCHIV NÁRODNÍHO ÚSTAVU PRO VZDĚLÁVÁNÍ, PROJEKT RSPP, 2011-2022.

Etický kodex [online]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/projekty/rspp/eticky-kodex.html>

ASSOCIATION OF AMERICAN EDUCATORS. *AAE Code of Ethics for Educators* [online]. Dostupné z:

<https://www.aateachers.org/images/pdfs/aaecodeofethicsforeducators.pdf>

AUSTRALIAN INSTITUTE FOR TEACHING AND SCHOOL LEADERSHIP, 2011.

Australian Professional Standards for Teachers. AITSL [online]. Dostupné z:

<https://www.aitsl.edu.au/docs/default-source/national-policy-framework/australian-professional-standards-for-teachers.pdf>

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2024. *Cambridge Advanced Learner's Dictionary*, 4th Edition [online]. Dostupné z:

<https://www.cambridge.org/ma/cambridgeenglish/catalog/dictionaries/cambridge-advanced-learners-dictionary-4th-edition/components>

CAMBRIDGE UNIVERSITY PRESS, 2024. *Cambridge Dictionary* [online]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org>

DEEPL GMBH, 2024. *DeepL Translator* [online]. Dostupné z:

<https://www.deepl.com/translator>

DEPARTMENT FOR EDUCATION, 2021, *Teachers' Standards: Guidance for school leaders, school staff and governing bodies* [online]. Dostupné z:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/61b73d6c8fa8f50384489c9a/Teachers_Standards_Dec_2021.pdf

DEPARTMENT FOR EDUCATION, 2021. *Teachers' Standards: Overview* [online].

Dostupné z:

https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a750668ed915d3c7d529cad/Teachers_standard_information.pdf

MAXWELL, B., TANCHUK, N. a SCRAMSTAD, C. (eds.), 2018. *Professional Ethics and Law for Canadian Teachers. Canadian Association for Teacher Education* [online].

Dostupné z: <http://cate-acfe.ca/wp-content/uploads/2019/05/Professional-ethics-and-law-for-Canadian-teachers-1.pdf>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, bez data. *Pedagogičtí pracovníci* [online]. Dostupné z: <https://sdv.msmt.cz/vzdelavani/pedagogicti-pracovnici?highlightWords=profese>

ONTARIO COLLEGE OF TEACHERS, 2024. *Ethical Standards for the Teaching Profession* [online]. Dostupné z: <https://www.oct.ca/public/professional-standards/ethical-standards>

ONTARIO COLLEGE OF TEACHERS. *Standards for the Teaching Profession* [online]. Dostupné z: <https://www.oct.ca/-/media/PDF/Standards%20Poster/OCTStandardsFlyerENPUBLISH.pdf>

OXFORD UNIVERSITY PRESS, 2024. *Oxford English Dictionary* [online]. Dostupné z: <https://www.oed.com/?tl=true>

TEACHING COUNCIL OF IRELAND, 2016. *Standards of Teaching, Knowledge, Skill, Competence and Conduct* [online]. Dostupné z: <https://www.teachingcouncil.ie/fitness-to-teach/updated-code-of-professional-conduct/#standards-of-teaching-knowledge-skill-competence-and-conduct>

UČITEL21.CZ, 2022, 8. prosince. *Vznikl etický kodex učitelů, co na něj říkáte* [online]. Dostupné z: <https://www.ucitel21.cz/post/vznikl-eticky-kodex-ucitelu-co-na-naj-rikate>